

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

SPORY MEZI LHENICKÝMI MĚŠŤANY V 18. STOLETÍ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Josef Hrdlička, Ph.D.

Autor práce: Tomáš Hunčovský

Studijní obor: Archivnictví

Ročník: 3.

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 SB. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Lhenice 8. června 2013

podpis studenta

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval pracovníkům Státního okresního archivu v Prachaticích za jejich vstřícný přístup při poskytování materiálu.

Dále bych chtěl srdečně poděkovat mojí rodině za důvěru, kterou do mě během studia vkládala a mé přítelkyni Zuzaně Ženíškové za úpravu tabulek a především trpělivost, kterou se mnou měla obzvlášť v posledním semestru studia.

Největší dík však náleží vedoucímu mé bakalářské práce doc. PhDr. Josefovi Hrdličkovi, Ph.D. za zapůjčení knihy a jeho cenné připomínky a rady, které postupně přispívaly ke konečné podobě této práce.

ANOTACE

Cílem této práce je představit spory mezi lhenickými měšťany, ke kterým docházelo během 18. století. Pro zasazení do kontextu byl nejprve stručně nastíněn dějinný vývoj tohoto městečka se zaměřením na raný novověk a následně podoba tamní městské správy v 18. století. Jádrem práce se pak stal rozbor jedné z dochovaných městských knih, do které byla mimo jiné průběžně zapisována i různá narovnání mezi lhenickými sousedy z rozmezí let 1733-1775.

ANNOTATION

The aim of this bachelor thesis is to show the disputes among burghers of Lhenice during the 18th century. The historical development of this small town in the Early Modern Period and the form of the local administration in 18th century is briefly outlined in order to know the context. The analysis of one of the local extant books became the basis of this bachelor thesis. This book contains different reconciliations among neighbours of Lhenice during 1733-1775 as well.

OBSAH

1. Úvod.....	7
2. Lhenice v raném novověku.....	11
3. Městská správa ve Lhenicích v 18. století.....	26
4. Spory mezi lhenickými měšťany v 18. století.....	38
4.1. Vnější a vnitřní rozbor pramene.....	38
4.2. Typologie sporů.....	40
4.3. Trestněprávní spory.....	44
4.4. Civilněprávní spory.....	48
4.4.1. Spory o dluhy.....	48
4.4.2. Spory o užívací právo.....	50
4.4.3. Škody na majetku.....	52
4.4.4. Spory o dědictví.....	54
4.4.5. Pracovní pře.....	55
4.5. Výslech.....	56
5. Závěr.....	62
6. Seznam použité literatury a pramenů.....	64
7. Přílohy.....	67

1. Úvod

Vzhledem k tomu, že od tří let žiji ve Lhenicích, bylo pro mě téměř samozřejmé, že ať bude téma mojí bakalářské práce jakékoliv, bude se týkat právě tohoto městečka. Původně se předkládaná práce měla zabývat životem lhenických měšťanů v meziválečném období. Od toho jsem ale na poslední chvíli upustil, když se můj prst zastavil při procházení inventáře Archivu města Lhenice, uloženém ve Státním okresním archivu v Prachaticích, na knize s poněkud výmluvným inventárním názvem „*Založená kniha aneb manuál ... na všelijaké mezi sousedy a jinšíma lidma vzniknutý handle, které při magistrátě porovnány jsou i také na jiné magistrální vejповědi do této knihy protocollirovat neb zapisovat se mají*“.¹ Podle inventáře se měly v knize nacházet zápisy z let 1733-1776 týkající se různých narovnáání, posledních vůlí a obligací. Otevřel jsem tedy knihu, prolistoval pár prvních stran a nové téma bylo na světě.

V další fázi jsem pak přemýšlel nad strukturou celé práce. Aby se nejednalo pouze o výčet jednotlivých sporů, ke kterým mezi lhenickými měšťany docházelo, rozdělil jsem práci do čtyř hlavních kapitol, které jsem se snažil koncipovat tak, aby společně vytvořily komplexně provázaný celek.

V první kapitole jsem se po stručném shrnutí zmínek o Lhenicích během středověku, tehdy ještě jako vesnici, zaměřil především na vývoj tohoto městečka v raném novověku. Výchozí pro mě byly - alespoň co se týče faktografických údajů - monografie Václava Starého² a Marie Kindlmanové.³ Protože jsem se však nechtěl omezit na pouhé konstatování známých faktů, využil jsem dále některé práce zabývající se poddanskými městy,⁴ zápisy z městské kroniky⁵ a jednu z dochovaných instrukcí⁶ vydanou

---

¹ SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, Inventář, s. 24-25.

² Václav STARÝ, *Lhenice – zahrada jižních Čech (1283-1983)*, Lhenice 1983.

³ Marie KINDLMANOVÁ, *Lhenice a vesnice k nim příslušné*, Lhenice 1937.

⁴ Jedná se především o tyto práce: Petr VOREL, *Rezidenční vrchnostenská města v Čechách a na Moravě v 15.–17. století*, Pardubice 2001; Josef PETRÁŇ (red.), *Dějiny hmotné kultury (Kultura každodenního života od 16. do 18. století)*, II/2, Praha 1997; Pavla HORSKÁ – Eduard MAUR – Jiří MUSIL, *Zrod velkoměsta*, Praha-Litomyšl 2002; Richard van DÜLMEN, *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.–18. století)*, *Vesnice a město*, II, Praha 2006.

⁵ SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 21, sign. II-15; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/1> (k 9.4.2013).

⁶ SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 650, sign. III-C-2, kart. č. 3.

vrchností pro městečko, k tomu, abych se pokusil vytvořit plastický obraz Lhenic v proměnách třech staletí.

V druhé kapitole jsem se snažil nastínit vývoj městské správy ve Lhenicích v 18. století. Kromě syntetické práce,⁷ která je k této problematice zpracována, jsem pracoval i s nevydanými prameny. Jedná se o dochované volební výsledky⁸ se jmény osob dosazených do jednotlivých institucí městské správy a knihu založenou „na rozličná ouřední jednání a zaznamenání“,⁹ jakýsi prototyp radního protokolu. Podrobně jsem se zaměřil na městskou radu, jež hrála při rozsuzování sporů mezi tamními sousedy klíčovou roli. Dále jsem sledoval funkci rychtáře, jehož prací bylo udržování veřejného pořádku v městečku a obecní starší, kteří dohlíželi na to, aby byly co nejdůsledněji plněny veškeré zájmy městské obce.

Třetí, stěžejní kapitola, se pak věnuje jednotlivým sporům mezi lhenickými měšťany. Konflikty v raném novověku se těší oblibě badatelů, protože poskytují leckdy opravdu detailní příklady každodenního chování lidí v tomto období. V těžišti sporů však nemusí být jen samotné spory, ač by se to mohlo na první pohled zdát. Jejich prostřednictvím lze na půdě města či vesnice studovat také tehdejší způsob chování jedinců i skupin ve vypjatých situacích a kulturu tehdejšího obyvatelstva. Tak například z výslechů jednotlivých účastníků, kteří se konfliktní situace zúčastnili, můžeme poznat vybavení věznic. Můžeme z nich vyčíst, jak lidé reagovali na zatčení konkrétní osoby či co tvořilo běžnou zábavu jejich volného času. Tyto spory si právem zaslouží svoji pozornost, protože se v nich krásně zrcadlí obraz soudobých prohřešků a toho, jak se s nimi tehdejší soudy vypořádávaly a jaké prostředky k tomu zároveň užívaly.

Je pochopitelné, že v konfliktní oblasti se větší pozornosti badatelů těší trestně-právní spory a hrdelní soudnictví, které nabízí v jednotlivých deliktech určitě větší „dobrodružství“. Loupeživá banda řádící v kraji bude zajisté mnohem zajímavější než spor o užívací právo k pozemku. Výslechy v mučírámách a následné popravy předčí narovnání sporu před městskou radou podáním ruky a pohrožením pokutou, bude-li se tento spor opakovat. Ale jsou to právě tyto zdánlivě nevýznamné spory, které pomáhají

---

⁷ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích. Od počátku státu po současnost*, Praha 2007.

⁸ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 649, sign. III-C-1, kart. č. 3.

⁹ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 22, sign. II-16.

dostat se zase o kousek blíže k českému člověku raného novověku, člověku, jehož největším statkem byla jeho čest a majetek.

Z veškerého množství prací, které se zabývají kriminalitou a soudnictvím v raném novověku, nelze nezmínit studii Jaroslava Pánka¹⁰ a knihu Karla Malého,¹¹ které položily základ k typologii jednotlivých deliktů. Pánkova studie se však dočkala kritiky od Petra Kreuze,¹² který se ohradil vůči tomu, že Pánek ztotožnil hrdelní soudnictví s veškerým trestním soudnictvím. Další důležitá práce, ve které byl shrnut vývoj soudnictví na našem území, je kniha Jiřího Klaboucha.¹³ Veškeré výsledky výzkumu o hrdelním soudnictví v Čechách a na Moravě byly pak shrnuty ve sborníku, který byl sestaven na základě příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. - 22. září 1995.¹⁴ Současnému stavu kriminologického bádání věnoval pozornost například Pavel Matlas.¹⁵ Podrobný seznam literatury a pramenů k danému tématu přinesla kniha, kterou společně uspořádali Jindřich Francek a Tomáš Šimek.¹⁶

Prameny ke sporné agendě, která se zabývá „běžnými“ konflikty a ve kterých tvoří hrdelní problematika jen okrajovou část, jsou kupříkladu rychtářské, purkmistrovské, konšelské, fojtské radní, obecní a soudní manuály. Dále pak registra, radní protokoly, knihy městského soudnictví, knihy svědomí a soudních nálezů.¹⁷ Studium těchto

---

¹⁰ Jaroslav PÁNEK, *Městské hrdelní soudnictví v pozdně feudálních Čechách (Výsledky, problémy a perspektivy)*, ČsČH 32, 1984, s. 693-728.

¹¹ Karel MALÝ, *Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století*, Praha 1989².

¹² Petr KREUZ, *K charakteristice procesního projednávání trestních případů v českých městech doby předbělohorské*, in: Jindřich FRANCEK (red.), *Hrdelní soudnictví v českých zemích v 16.-18. století (Sborník příspěvků z konference, konané v Pardubicích 21.-22. 9. 1995)*, Pardubice 1996, s. 63-100.

¹³ Jiří KLABOUC, *Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo)*, Praha 1967.

¹⁴ J. FRANCEK (red.), *Hrdelní soudnictví v českých zemích v 16.-18. století (Sborník příspěvků z konference, konané v Pardubicích 21.-22. 9. 1995)*, Pardubice 1996.

¹⁵ Pavel MATLAS, *Dvojím metrem (Trestní praxe patrimoniální jurisdikce v raném novověku)*, in: Václav BŮŽEK – Jaroslav DIBELKA (edd.), *Člověk a sociální skupina ve společnosti raného novověku*, České Budějovice 2007 (= Opera historica 12), s. 291–313, zde s. 291–295.

¹⁶ J. FRANCEK – Tomáš ŠIMEK (edd.), *Hrdelní soudnictví českých zemí. Soupis pramenů a literatury*, Zámorsk-Pardubice 1995.

¹⁷ TAMTÉŽ, s. 76.

pramenů lze přispět k současnému stavu bádání o civilněprávních sporech, které by si jistě zasloužily společně s trestněprávními delikty celkové shrnutí v podobě syntézy.

Pro moji práci se stala klíčovou knižně vydaná dizertační práce Terezy Siglové, která se zabývá spory mezi obyvateli městeček na pardubickém panství v 16. a 17. století.¹⁸ Pomocí typologie, kterou vytvořila, jsem se snažil postihnout zastoupení jednotlivých sporů mezi lhenickými měšťany ve sledovaném období, jejich charakter a posléze způsob jejich řešení. Dále mě zajímalo, jaké prostředky volil městský soud k tomu, aby se konflikty již více neopakovaly a jakým způsobem probíhaly výslechy sporných stran. Vzhledem k tomu, že se ve zkoumané knize nacházejí spory již ve své konečné fázi, tzn. stručný popis konfliktu a způsob jeho narovnání, vypomohl jsem si další již výše zmíněnou knihou na rozličná „*ouřadní jednání*“, do které byl zapisován vždy celkový průběh sporu společně s výslechy jednotlivých delikventů.

Svá zjištění jsem se nakonec pokusil srovnat komparativní metodou s výsledky, ke kterým dospěla při svém výzkumu Tereza Siglová.

---

¹⁸ Tereza SIGLOVÁ, „*Soudové zisku nenesou*“. *Spory obyvatel městeček pardubického panství v 16. a 17. století*, Brno 2011.

2. Lhenice v raném novověku

Městečko Lhenice leží ve vzdálenosti 7 km jihozápadním směrem od Netolic a je obklopeno pohořím Hora, jehož nejvyšší vrchol Stráž se tyčí ve výšce 742 m.n.m.

První písemná zpráva o Lhenicích pochází z roku 1283, kdy Jindřich a Vok z Českého Krumlova potvrdili rakouskému klášteru ve Schläglu/Drkolné faru ve Světlíku a užitky ze vsi Pfaffenschlag/Bobovice. Mezi svědky listiny se poprvé objevuje jistý Nemoj de Elenic.¹⁹ Lhenice s okolím patřily v té době ještě samotnému králi. Avšak v průběhu 13. století, kdy postupně vzrůstala panská moc, uchvátili v jižních Čechách mnoho pozemků šlechtické rody, zejména Vítkovci, Bavořici, některé kláštery a zvíkovský purkrabí Hirzo. Aby Přemysl Otakar II. zamezil dalším ztrátám půdy, nechal roku 1263 založit klášter ve Zlaté Koruně a netolickou oblast mu daroval. Roku 1281 nebo nedlouho poté bylo netolické panství rozděleno na dvě rychtářství – netolické a lhenické. Lhenickému rychtářství tehdy náležely Lhenice, Ugesto (dnes Třešňový Újezdec), Watkov (dnes Vadkov), Příslop, Zahoří, Villa Dubrava, Villa Fovea (dnes Jáma), Klenovice, Oxevic (dnes Mičovice), Hábrles (Ovesné), Lhota (dnes Ratiborova Lhota), samota Pilzel (Plzák), Worvicz (dnes Vodice) a samota Sluny (Schönhof).²⁰

Ve 13. století došlo také k vybudování kostela ve Lhenicích, který byl zasvěcen sv. Jakubovi, patronovi poutníků a obchodníků. Kostel byl zprvu filiálním farního kostela v Netolicích, o čemž svědčí doklad z roku 1405, kdy se připomíná kněz Petr ze Lhenic, mnich zlatokorunský, jako svědek na listině, již se urovnává spor netolického faráře Matěje o louku s konventem.²¹

Pro 14. století se písemné prameny vyjma dvou případů odmlčují. Kromě již zmíněného kněze Petra ze Lhenic se jednalo o Ondřeje ze Lhenic, který byl v roce 1387 uvedený na listině vyhotovené v Chrobolech, týkající se vesnic, které Zlaté Koruně odňal vyšehradský probošt Teodorich.²²

Klidný vývoj vesnice přerušily až husitské války. O dopadech husitské revoluce ve Lhenicích nemáme žádné zprávy, bylo to však způsobeno tím, že Lhenice byly tehdy ještě malou vesnicí, která nehrála důležitou úlohu a nedostala se proto do písemných záznamů. Jisté však je, že 30. dubna 1437 zapsal císař Zikmund Lucemburský zboží

---

¹⁹ V. STARÝ, *Lhenice*, s. 12.

²⁰ M. KINDLMANOVÁ, *Lhenice*, s. 6.

²¹ V. STARÝ, *Lhenice*, s. 12; M. KINDLMANOVÁ, *Lhenice*, s. 15.

²² TAMTÉŽ, s. 6-7.

louňovického kláštera některým tábořským měšťanům. Ze zlatokorunské rychty byly Lhenice spolu s Újezdcem, Vadkovem a Vodící zapsány tábořskému měšťanovi Zbyňkovi Velikému z Květuše. Zbytek zlatokorunského panství si pro sebe zajistil Oldřich z Rožmberka, když po Lipanech začlenil zlatokorunské klášterství do svých držav. Když se mu pak nepodařilo na Zikmundovi vymámit řádnou zástavu, pojistil si jeho držbu pro sebe a své potomky podvrženou listinou. Přes protesty Oldřicha z Rožmberka zůstaly Lhenice a okolní vesnice v držení města Tábora.²³

Vzhledem k těmto událostem se bývalé lhenické rychtářství zmenšilo. Roku 1513 k němu patřily kromě Lhenic pouze vsi Vodice, Újezdec a Vadkov. Ostatní vesnice byly většinou připojeny k nově zřízenému rychtářství v Mičovicích.²⁴

Na sklonku 15. a v první polovině 16. století došlo v Čechách k dotváření sítě menších měst a městeček, které měly podporovat nově vzniklý hospodářský systém, tzv. šlechtický režijní velkostatek. Řada tržních aglomerací získala právní výsady, které buď rozšiřovaly privilegia města, nebo na město povyšovaly tržní osadu. V těchto městečkách však mělo stále významnou úlohu zemědělství, proto se jejich kultura obvykle nelišila od kultury vesnického zázemí.²⁵ Obecně se dá říct, že vesnice se od města sice lišily právním statutem, ale existovala řada malých měst, jež se vzhledem a strukturou obyvatelstva podobala vsím.²⁶ Hlavní rozdíl mezi městečky a vesnicemi byl tedy ten, že městečka na rozdíl od vesnic mohly pořádat pravidelné týdenní trhy.²⁷

Právě do tohoto období spadá i povýšení Lhenic na městečko. Stalo se tak 21. ledna 1544, kdy Ferdinand I. Habsburský vydal na žádost města Tábora²⁸ listinu, v níž oznamuje, že *„jsme jménem opatrných purkmistra a konšelů i na místě vsí obce města Tábora, věrných našich milých, poníženě prošení, abychom jim ves jejich jménem Lhe-*

---

²³ V. STARÝ, *Lhenice*, s. 13; František ŠMAHEL, *Husitské Čechy – struktury, procesy, ideje*, Praha 2008, s. 363-364.

²⁴ M. KINDLMANOVÁ, *Lhenice*, s. 8.

²⁵ P. VOREL, *Rezidenční vrchnostenská města*, s. 31; J. PETRÁŇ (red.), *Dějiny*, II/2, s. 481.

²⁶ R. van DÜLMEN, *Kultura*, II, s. 13.

²⁷ P. VOREL, *Rezidenční vrchnostenská města*, s. 71.

²⁸ Nelze souhlasit s tvrzením Petra Vorla, že *„na panstvích, jejichž vrchností byla královská města, nevznikala v průběhu první poloviny 16. století nová vrchnostenská městečka, neboť ta by byla „mateřskému“ městu (tedy své vlastní vrchnosti) konkurencí“*; P. VOREL, *Rezidenční vrchnostenská města*, s. 73. Lhenice jsou důkazem toho, že taková městečka výslovně na žádost jejich „mateřského“ města vznikat mohla.

nice za městečko vysaditi a znovu vyzdvihnouti i také některými dalšími milostmi a svobodami obdařiti ráčili, k jichžto pokorné prosbě nakloněni jsouce, s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím moci královskou v Čechách vysadili [j]sme nadepsanou ves Lhenice za městečko a tímto listem mocně vysazujeme a vyzdvihujeme, chtěce tomu konečně, aby obyvatelé jeho, nynější i budoucí, všech těch milostí a svobod užívati mohli“.²⁹ Pro Lhenice to znamenalo, že se zde od té doby mohli usazovat různí řemeslníci, „totiž pekaři, řezníci, sladovníci, soukeníci, sukna kraječi, kováři, zámečníci, krejčíři, ševci i jiní všelijací obchodníci [...] a řemesla svá svobodně dělají, provozovati a jich užívati mají a moci budou bezevšech lidí všelijakých překážek“. Další privilegium, které lheničtí tímto vyzdvihnutím získali, bylo právo používat pečeť, „kteréžto pečeti purkmistr a konšelé již psaného městečka Lhenic, nynější i budoucí, mají a moci budou ve všelijakých potřebách obecných užívati a jí listy i jiné potřeby zeleným voskem pečeti, pokudž a kdyby toho potřeba kázala“. V neposlední řadě se nyní v městečku mohl pořádat každou středu týdenní trh „a jeden jarmark roční na den svatého Jiljí [1. září] s osmi dny pořád zběhlými a frejunky obyčejným, i při kterémžto trhu a jarmarku ročním oni lheničtí se zachovati a toho trhu a jarmarku i jiných všech svrchu vyslovených svobod a obdarování tak a tím vším způsobem užívati mají“.³⁰

O původu městského znaku, štěpu s 11 jablky, se zachovaly různé pověsti. První z nich praví, že v Českých Budějovicích vypukl mor, který zachvátil celé město, a proto se do něj lidé z okolních míst neodvažovali vstoupit. Lheničtí však neohroženě dováželi své ovoce na tamní trh. Za tento svůj šlechetný čin tehdy obdrželi do svého znaku ovocný strom a okolo něj budějovické zdi.³¹ V druhé se hovoří o tom, že lheničtí získali svůj znak právě proto, kolik se zde nacházelo ovoce a ovocnářů.³² A konečně poslední pověst vypráví o vznešeném cizinci, jenž projížděl Lhenicemi a kterému bylo nabídnuto 11 míšeňských jablek.³³ Ať tomu bylo jakkoliv, nelze rozhodnout, která z těchto pověstí je pravdivá, neboť se nikde o jejich historickém pozadí nenalézají žádný jednoznačný důkaz.

---

²⁹ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 1, sign. I-1.

³⁰ Všechny citace TAMTÉŽ.

³¹ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 21, sign. II-15, fol. 1v; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/4> (k 5.3.2013).

³² TAMTÉŽ.

³³ M. KINDLMANOVÁ, *Lhenice*, s. 9.

Bylo by zajímavé zjistit, jak se s povýšením Lhenic na městečko změnilo sebevnímání místních obyvatel a jaké dopady to mělo na jejich chování a vystupování vůči okolním vesničanům, s kterými lheničtí běžně přicházeli do styku a které dobře znali. V hierarchicky uspořádané společnosti raného novověku si museli dobře uvědomovat, že již nepatří k vesničanům, naopak že odteď přináležejí k měšťanům. Nyní už to nebyla vesnice, nýbrž městečko se svými privilegii, díky nimž postupně vzrůstal i hospodářský, obchodní a kulturní význam tohoto místa.

S povýšením Lhenic na městečko se zde začal konat každou středu týdenní trh a jednou ročně jarmark, který započal vždy 1. září na den sv. Jiljí a trval po dobu osmi dnů. Tyto trhy zároveň ulevily vesničanům z okolních vesnic, kteří od této chvíle nemuseli podstupovat nákladné, dlouhé a nebezpečné cesty do větších měst, aby zde zpeněžili přebytky své produkce.³⁴ Trhy ovšem neplnily pouze ekonomickou funkci, ale také funkci sociální a do jisté míry i funkci zpravodajskou. Kde jinde se mohlo sejít více obyvatel z různých sociálních vrstev a míst než právě zde? Díky této různorodosti účastníků zde probíhaly výměny regionálních i nadregionálních zpráv doprovázené projevy lidové kultury. Jarmark zároveň musel přitahovat zástupy lidí a zvědavců z celého regionu, kteří od rána do večera zaplňovali tržiště.³⁵

Tři roky po povýšení Lhenic na městečko došlo v českých zemích k protihabsburskému povstání, jehož porážka měla za následek potrestání i některých odbojných měst, mezi které patřilo mimo jiné i město Tábor. Městu bylo zkonfiskováno mnoho zboží, mezi nímž se nacházelo i městečko Lhenice s vesnicemi Újezdec, Vadkov a Vodice. Část tohoto zkonfiskovaného zboží, kromě jiných i Lhenice s vesnicemi, koupili roku 1548 od krále Albrecht hrabě z Gutenštejna a Oldřich Holický ze Šternberka, dva poručníci sirotků po Joštu z Rožmberka. Rožmberský archivář Václav Březan o tom poznamenal, že *„páni poručníci, pán z Gutenštejna a pan Holický, do Prahy vypravili se za příčinou trhu o statek někdy Tábořských, kterýž v pokutě na krále Jeho Milost připadl, poněvadž ten velmi k panství domu rožmberského příležitý byl. A to jednání prodlení jmíti nechtělo, protože jiní na poskoku byli, kteříž o něj stáli. Ten trh mezi královskými a rožmberskými s dovolením jistým krále Jeho Milosti, ač tehdaž v zemi nebyl,*

---

³⁴ P. VOREL, *Rezidenční vrchnostenská města*, s. 77.

³⁵ R. van DÜLMEN, *Kultura*, II, s. 143.

*zavřín, že ujali jej za 22 000 kop míš. A tu sumu dřív dvou měsíců i od vložení toho trhu do desk jedno sto osmdesáte osm kop a osm grošů míš. vypravili“.*³⁶

Roku 1551 požádal šestnáctiletý Vilém z Rožmberka krále Ferdinanda I., aby mu byly postoupeny rožmberské statky, které se stále nacházely pod správou poručníků. Ačkoliv zemské zřízení pokládalo za plnoletého teprve dvacetiletého muže, král mohl zplnoletit i mladšího sirotka, což Ferdinand I. právě v případě Viléma učinil a požádal Jeronýma Šlika z Pasounu a Holejče a Oldřicha Holického ze Šternberka,³⁷ aby „*nadepsanému Vilémovi z Rožmberka i na místě jeho mladšího bratra, všeho statku, podle poručenství po otci jejich spravedlivě náležitého a příslušejícího na den sv. Jiří aneb nazejtří [23. nebo 24.4.] postoupili a toho se nikteraz nezbraňovali ani odpírali, jsouce povinni tak učiniti“.*³⁸ Poručníci králi vyhověli a tak byly Lhenice s okolními vesnicemi postoupeny Vilémovi z Rožmberka.

Během následujících let městečko vzkvétalo. Podíl na tom měly především získané výsady, které sem lákaly cizí obyvatele. V roce 1564 purkmistr a konšelé městečka Lhenic psali Vilému z Rožmberka, že do města přibylo okolo dvaceti sousedů. Usazovali se zde různí řemeslníci, kteří zde měli své cechy vesměs vyzdvižené od nového rožmberského vladaře. Nejstarším a prvním dosud známým lhenickým cechem byl cech krejčovský (od 25. července 1552). Po něm následoval cech ševcovský (od 16. srpna 1555) a nakonec tkalcovský (od 17. prosince 1573). Další cechy v průběhu 16. století výsady nezískaly. Vilém vydával cechovní privilegia, která posilovala řemeslnicko-obchodní pozice poddaného měšťanstva. Vznikající cechy a v nich sdružení řemeslníci tak získávali monopol na výrobu ve svém oboru a výsadní právo na odbyt v okolí města a městečka.³⁹

26. července 1569 byli lheničtí obyvatele osvobozeni od odúmrti.⁴⁰ Nástupce Viléma Petr Vok z Rožmberka 29. června 1596 nejenom potvrdil městečku všechna dosavadní privilegia, ale „*i tu milost udělil piva pšeničná a ječná vařit pod tou ale vý-*

---

³⁶ J. PÁNEK (ed.), *Václav Březan, Životy posledních Rožmberků I*, Praha 1985, s. 35.

³⁷ Albrecht hrabě z Gutenštejna byl již mrtev (zemřel roku 1550).

³⁸ TAMTÉŽ, s. 57.

³⁹ M. KINDLMANOVÁ, *Lhenice*, s. 10; J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*, Praha 1989, s. 59.

⁴⁰ V. STARÝ, *Lhenice*, s. 16.

minkou z jednoho každého věrtele obojího piva po šesti groších zapravovati“.⁴¹ Avšak dříve než lheničtí měšťané získali právo várečné, překvapil jejich městečko v roce 1583 mor. Toho času ve Lhenicích „za den 12, 13, i 14 [lidí] pochovávali“.⁴² Přesný počet obyvatel Lhenic pro tento rok bohužel neznáme, víme-li však, že v roce 1654 měly Lhenice podle berní ruly 72 hospodářů,⁴³ můžeme odhadovat, že v roce 1583 žilo ve městě minimálně 200 obyvatel. Mor tak musel být pro městečko drtivou ranou, které mohla podlehnout až čtvrtina zdejších měšťanů a dalších obyvatel.

Z konce 16. století pochází také první zmínka o zdejší škole. V roce 1596 odkázal vitějovický sedlák Jíra Vahal záduší kostela ve Lhenicích 10 kop grošů s výslovnou žádostí, aby odkázaná částka byla určena na „stavení nové školy při témž záduší“.⁴⁴

Petr Vok z Rožmberka daroval roku 1600 městečko svému úředníkovi Martinovi Grejnarovi z Veveří a Mysletína za 500 kop grošů českých. O Lhenice tehdy rozhodl los, který původně vyhrál hejtman českokrumlovského panství Jan Benýdek z Veveří a z Mysletína. Protože však Martin Grejnar z Veveří „*dskami Mysletína dostati nemohl*“,⁴⁵ připadl sedlecký statek Benýdkovi a Lhenice Grejnarovi. Ten si zde zřejmě krátce poté vystavil během deseti let své reprezentativní sídlo (brána byla dokončena roku 1610). Grejnar na něm pobýval v prvních dvou desetiletích 17. století, ačkoliv roku 1605 postoupil Lhenice zpět Petru Vokovi, který je připojil k libějovickému panství. Renesanční tvrz nazývaná „Panský dům“ (čp. 156) stojí dnes v areálu dvora za kostelem. Jedná se o jednopatrový objekt sloužící obytným účelům, jehož fasádu pokrývají sgrafita. Stejnou výzdobu má i brána a část ohradní zdi.⁴⁶

Městečko bylo na počátku 17. století velmi zadluženo, o čemž vypovídali tamní sousedé při jejich svědectví v Českých Budějovicích roku 1653. Aby se lheničtí z tohoto dluhu „*vybrali, pivovar lhenický tehdejšímu pánu Martinovi Grejnarovi*

---

⁴¹ SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 21, sign. II-15, fol. 2r; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/4> (k 5.3.2013); lhenický kronikář Václav Schön při zápisu mylně uvedl rok 1569, jedná se však o rok 1596.

⁴² J. PÁNEK (ed.), *Václav Březan, Životy I*, s. 315.

⁴³ M. KINDLMANOVÁ, *Lhenice*, s. 50.

⁴⁴ V. STARÝ, *Lhenice*, s. 20.

⁴⁵ J. PÁNEK (ed.), *Václav Březan, Životy II*, s. 550.

⁴⁶ M. KINDLMANOVÁ, *Lhenice*, s. 11; Pavel KOBLASA – Daniel KOVÁŘ, *Panská sídla jižních Čech*, České Budějovice 2003, s. 86-87; František KASIČKA – Bořivoj NECHVÁTAL, *Tvrze a hrádky na Prachaticku*, Prachatice 1990, s. 65, 68.

z *Veveří a Mysletína* [...] až do jeho zemřetí k jeho užívání přistoupili proti zaplacení 600 kop míšeňských“.⁴⁷ O navrácení pivovaru do rukou obce pak byly vedeny dlouholeté spory. Lheničtí si dokonce stěžovali u samotného císaře Rudolfa II., jak dokazuje reskript z roku 1605. Pivovar jim byl však navrácen až po smrti Grejnara, který zemřel během stavovského povstání. Ve Lhenicích se však pivo dlouho nevařilo, neboť městečko bylo stavovským vojskem v průběhu povstání dvakrát vypáleno a pánve na vaření piva jim byly zabaveny. O pivovar lheničtí nakonec úplně přišli, přestože se ještě roku 1653 domáhali svého práva v Českých Budějovicích.⁴⁸

Roku 1605 potvrdil Rudolf II. městečku všechna dosavadní privilegia.⁴⁹ Jak už bylo řečeno, Lhenice v témž roce připadly zpět Petru Vokovi a byly připojeny k libějovickému panství. Po smrti Petra Voka zdědil toto panství Jan Zrinský ze Serinu, který však 24. února 1612 zemřel. Tak připadlo celé rožmberské dědictví a spolu s ním i městečko Lhenice do klína Švamberkům, kteří si pojistili majetkovou držbu vkladem do zemských desek.⁵⁰ Nicméně tou dobou se již začalo v Čechách zostřovat napětí mezi katolíky a evangelíky, které nakonec vyvrcholilo 23. května 1618 defenestrací na Pražském hradě. Nedlouho poté, co byli Jaroslav Bořita z Martinic, Vilém Slavata a Filip Fabricius vyhozeni z okna české dvorské kanceláře, vstoupil Petr ze Švamberka mezi deset pánů v nově ustavené direktorské vládě a po nástupu Fridricha Falckého na královský trůn se stal nejvyšším sudím dvorským. Vzhledem k tomu, že se přiklonil na stranu povstalců, byl po porážce⁵¹ českého povstání švamberský majetek konfiskován a v průběhu 17. století se stal kořistí cizích rodů Buquoyů, Eggenberků a Schwarzenberků.⁵²

Události bouřlivých let se nevyhnuly ani Lhenicím. Poté, co se císařskému vojsku pod velením generála Buquoye podařilo v listopadu 1618 obsadit České Budějovice, přišli na počátku následujícího roku do ležení císařské armády zástupci městečka Lhenic a okolních vesnic Újezdec, Vadkov a Vodice, aby požádali císařské o ochranu před stavovskými vojáky. Karel hrabě z Buquoy jim vyšel vstříc a 17. ledna 1619 vydal

---

⁴⁷ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 21, sign. II-15, fol. 2v; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/5> (k 5.3.2013).

⁴⁸ TAMTÉŽ; M. KINDLMANOVÁ, *Lhenice*, s. 12.

⁴⁹ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 647, sign. III-A-1, kart, č. 3.

⁵⁰ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 338.

⁵¹ Petr ze Švamberka se porážky českého povstání nedožil, jelikož zemřel 24.5.1620.

⁵² TAMTÉŽ, s. 341.

listinu, kterou se zavazoval „*lhenické a vesnice vejš dotčené pod milostivou ochranu J[eho] M[ilosti] C[ísařské]*“ přijmout, a „*na to jim lhenickým i vesnicím pro budoucí toho všeho bezpečnost a utvrzení, že již po dnešní den žádnému jinému nežli J[eho] M[ilosti] C[ísařské], vlastně k panství [...] krumlovskému, poddanosti a člověčenství s úroky, vesnice pak se všemi povinnostmi a robotami s dědici a budoucími svými příslušetí a přináležeti mají, list potvrzený jménem a na místě J[eho] M[ilosti] C[ísařské] vydati a obdařiti ráčili*“.⁵³ V červnu 1619 bylo stavovské vojsko poraženo u Záblatí a v ten samý měsíc obsadilo a vypálilo císařské vojsko město Netolice. V listopadu 1619 se v Prachaticích usadila početná vojenská posádka stavovského vojska, která čekala na vhodnou příležitost, aby se mohla sousednímu městečku pomstít. Ta se naskytla 29. ledna 1620. Tehdy došlo k přepadení Lhenic, během něhož byly městečku odcizeny dvě pánve z městského pivovaru, obyvatelstvo bylo zbaveno svého skromného majetku a k dovršení zkázy byly lhenickým měšťanům zapáleny střechy jejich domů.⁵⁴

Porážka stavovského vojska na Bílé hoře znamenala konec české války, třicetiletá válka však jako celoevropský konflikt byla teprve na svém počátku. Zejména jižní Čechy trpěly nejen během české války, ale i v průběhu dalších válečných let nesmírnými škodami. Vesničky i města byly opakovaně drancovány vojenskými formacemi, které v zemi operovaly, lhostejno, jednalo-li se o armádu přítele nebo nepřítele. Stále se opakující nové vpády cizích armád, které na české kraje nepřestávala vrhat tato tři dlouhá desetiletí trvající válka, obracely opravné práce vniveč. Konečným výsledkem těchto zkáz bylo naprosté zruinování země, kvůli kterému pak bylo k hospodářskému obnovení potřeba práce více než tři generací.⁵⁵

Toto těžké břemeno padlo i na obyvatele Lhenic, když se u nich nejprve 6. ledna 1632 usadilo 1200 jezdců a posléze 7. dubna téhož roku 250 vojáků pěchoty. V následujícím roce, 6. února, se ve Lhenicích nacházelo 170 jezdců, kteří se zde zdrželi dva dny. O velikonočních svátcích tu pobývalo 120 vojáků pěchoty a hned na to 7. dubna „*rejtharův 25 se u nás kvartýrovalo. Co se pak verbířů dotýče, ti velmi začasťe k nám se dostavují*“.⁵⁶ Jelikož museli vojákům zaopatřit spoustu piva z knížecího pivovaru, velmi se zadlužili. Proto se lheničtí obrátili dopisem do Českého Krumlova, ve

---

⁵³ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 4, sign. I-4.

⁵⁴ V. STARÝ, *Lhenice*, s. 24-26.

⁵⁵ Josef PEKAŘ, *O smyslu českých dějin*, Praha 1990, s. 230.

⁵⁶ V. STARÝ, *Lhenice*, s. 27.

kterém žádali hejtmana, „aby v tom zaplacení za táž piva nápomocni byli“.⁵⁷ V té době už se Lhenice nacházely v držení rodu Eggenberků, neboť je císař Ferdinand II. daroval 23. prosince 1622 spolu s Netolicemi a řadou dalších vesnic knížeti Janu Oldřichovi z Eggenberka.⁵⁸

Třicetiletá válka měla především těžký dopad na česká města. Primárně zapříčinila jejich částečné vyliďnění a úbytek pustých domů. Města byla zároveň těžce postižena válečnými akcemi a rovněž zchudla.⁵⁹ Konkrétně Lhenice byly za třicetileté války přibližně ze čtvrtiny zničeny.⁶⁰ K tomu, abychom si udělali představu o tom, jak vypadala jedna z mnoha tváří každodenního života deset let po jejím skončení, využijme vrchnostenskou instrukci vydanou pro městečko roku 1658.⁶¹ Instrukce byla vydána 29. května 1658 hejtmanem Pavlem Špinkou z Helfenthalu společně se schválením navrhaných členů nové městské rady, kterým byla zároveň i určena. Obsahovala devět bodů, ve kterých je nová městská rada vesměs nabádána, aby vedla měšťany k větší zbožnosti a dodržování nedělního klidu, pokutovala různé přestupky, zavedla větší pořádek v městečku a aby sama svým vzorným chováním šla lhenickým měšťanům příkladem. Na závěr instrukce žádal hejtman členy městské rady, aby mu o tom, jak se situace v městečku vyvíjí „náležitou odpověď [...] pod propadením 50 kop pokuty dáti hleděli“.⁶²

Instrukce přináší pozoruhodný vhled do městské každodennosti v polovině 17. století. Měšťané tehdy údajně navštěvovali nedělní mše podle své libovůle a z kostela odcházeli ještě před jejich skončením. Rovněž se v den sváteční buď věnovali svým řemeslům, nebo oddávali pitkám, které měly za následek rušení nočního klidu a vznik rozličných konfliktů.

Pokud se lheničtí sešli po práci v hospodě, u popíjení piva neustále nadávali a kleli. Se stoupající hladinou alkoholu v krvi začínali převážně mladí bez respektu vyvolávat konflikty, které nejednou končily rvačkou, do kterých se leckdy zapojila i samotná městská rada.

Místní farář bral již delší čas pivo odjinud než od své vrchnosti a na lhenické fáře jej pak čepoval. I přes výslovný zákaz vrchnosti, která tím trpěla, neboť docházelo

---

⁵⁷ TAMTÉŽ.

⁵⁸ M. KINDLMANOVÁ, *Lhenice*, s. 12.

⁵⁹ P. HORSKÁ – E. MAUR – J. MUSIL, *Zrod*, s. 88.

⁶⁰ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, III, Praha 1998, s. 410.

⁶¹ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 650, sign. III-C-2, kart. č. 3.

⁶² TAMTÉŽ.

ke snižování jejího zisku z prodaného piva, ho zdejší sousedé kupovali. S tím souvisí další bod instrukce, který nařizoval, aby se ve městě nacházely minimálně tři hospody, ve kterých „by se pivo za pivem vždy šenkovalo“.⁶³

Lheničtí se v té době především v ranních a podvečerních hodinách potulovali po místních loukách a v potocích, které se při nich nacházely, lovili raky a ryby. Aby se však k těmto potokům dostali, překonávali ploty okolo pozemků, které různě přemísťovali a tím pádem na nich činili škodu. Zároveň tak činili škodu i na trávě, kterou pošlapávali.

Jelikož máme zachovanou instrukci i z roku 1655,⁶⁴ ve které se vrchnost obrací na městskou radu v takřka stejných záležitostech, můžeme soudit, že výše popsané poměry panovaly v městečku minimálně v rozmezí tří let, a sice 1655-1658.

V druhé polovině 17. století potvrdil Jan Kristián kníže z Eggenberka starší výsady jednotlivých lhenických cechů. Nejprve byly potvrzeny výsady tkalcovského cechu (25. května 1686), poté následoval cech ševcovský (13. února 1688) a nakonec získali potvrzení svých výsad i krejčí (6. května 1688). Navíc došlo k rozšíření lhenických cechů, jelikož 25. března 1686 vydal týž kníže artykule pro společný cech mlynářský a pekařský i pro cech kovářský a kolářský.⁶⁵ Pro rajcech ve Lhenicích se vyzdvihovací listina nezachovala, víme však, že od poloviny 18. století sdružoval zedníky, tesaře, hrnčíře, koželuhy, sklenáře, punčocháře, cihláře, stávkáře a truhláře.⁶⁶ Ačkoliv bylo městečko třicetiletou válkou těžce zasaženo, dokázalo se relativně rychle vzpamatovat a do roku 1713 poněkud vzrostlo. Jestliže v roce 1654 mělo 72 domů, v roce 1713 už jich bylo 96. V tomto roce ve Lhenicích žilo 515 osob.⁶⁷

18. století přineslo lhenickým v první řadě změnu vrchnosti. V roce 1719 převzali majetek české větve Eggenberků Schwarzenberkové, pod jejichž správou zůstalo městečko až do roku 1848, kdy došlo ke zrušení poddanství a tím i patrimonií v jejich původní, na poddanství založené podobě.

„Temno“ 18. století mělo v sobě v jiném směru také dost světla a tepla. Bylo to období, kdy se celá země až do poslední vsi naplnila barokní kulturou. S podporou aris-

---

⁶³ TAMTÉŽ.

⁶⁴ TAMTÉŽ.

⁶⁵ M. KINDLMANOVÁ, *Lhenice*, s. 13.

⁶⁶ SOKA Prachatice, Rajcech (zedníci, tesaři, hrnčíři, koželuzi, sklenáři, řezníci) Lhenice, Inventář, s. 2-3.

⁶⁷ K. KUČA, *Města*, III, s. 409-410.

tokratických donátorů se oživila stavební činnost starých řádů v jejich někdejších rezidencích, více či méně devastovaných v husitství. Nejenže vyvrcholil kult předhusitského mučedníka Jana Nepomuckého, beatifikovaného v roce 1721 a kanonizovaného o osm let později, ale lze sledovat obecně jakousi duchovní renesanci. Vedle stavitelství poutních míst vynikaly architektonickou úrovní na venkově poutní kaple, které stály o samotě a byly určeny pro příležitostné bohoslužby.⁶⁸ V těchto kaplích bývá ještě navíc umístěno posvátné znamení, soška, boží muka či obraz, jejichž prostřednictvím se volá boží pomoc proti zlým příhodám na cestě.⁶⁹ S kaplemi se objevovaly i kříže s umučením Ježíše Krista. Jak kaple, tak tyto kříže nacházející se povětšinou na silničních křižovatkách nás provázejí při cestách po naší zemi dodnes.

Svatojánský kult jako projev a produkt náboženského cítění doby, která jej vynesla na povrch, zasáhl také Lhenice. V roce 1732 byla vybudována na kopci nad městečkem kaple, ve které se nacházela z kamene vytesaná socha Jana Nepomuckého a při níž se od roku 1787 nacházel i místní hřbitov. Ten dříve ležel okolo farního kostela na náměstí, ale na základě josefínských patentů, které zakazovaly pohřbívání v centrech měst, byl přesunut k svatojánské kapli. Nařízení k přesunu pohřebiště dal v roce 1784 prácheňský krajský úřad v Písku, proti němuž se však záhy ohradila lhenická městská rada s odůvodněním, že poloha nového hřbitova u kaple je především v zimě na těžko dostupném místě. Tyto a některé další výmluvy však nepomohly, proto se od roku 1787 začalo pohřbívát u kaple sv. Jana Nepomuckého. Hřbitov byl pak v roce 1844 opět přesunut, tentokrát na pole, které se nacházelo v místech při silnici vedoucí do Českého Krumlova. Ačkoliv nově zvolené místo leželo v rovinatém terénu, díky čemuž odpadly těžkosti s dopravou nebožtíků v zimním období, zjistilo se, že nový hřbitov je velmi vlhký a ostatky proto v zemi dlouho tlí. Mimoto byl hřbitov malý, proto se vrátil na původní místo u svatojánské kaple, kde se nachází dosud.⁷⁰

Musíme mít stále na paměti, že raně novověké město či městečko se od dnešního lišilo vymezením svého práva, funkcí a především svou rozlohou a počtem obyvatelstva. Ani Lhenice na tom nebyly jinak. Tam, kde se dnes nachází již nově vystavěné bytové či rodinné domy, nebylo dříve nic jiného než louka, pole, sad, grunt apod. Teprve v důsledku urbanizace a postupného přibývání obyvatelstva spojených s výstavbou

---

⁶⁸ J. PETRÁŇ (red.), *Dějiny*, II/2, s. 682-683; J. PEKAŘ, *O smyslu českých dějin*, s. 279.

⁶⁹ Zikmund WINTER, *Zlatá doba měst českých*, Praha 1991, s. 38.

⁷⁰ V. STARÝ, *Lhenice*, s. 47.

nových domů ve městech se tato „prázdná“ místa zaplnila a vytvořila město tak, jak ho známe v dnešní podobě.

Když si toto uvědomíme, budeme snáze rozumět lhenickému kronikáři, který píše, že „*mimo té nyní zmíněné svt. Jánské kaple vynacházejí se následovně v polích vystavené, dílem otevřené kaple a postavené dřevěné kříže*“.⁷¹ Právě tyto kaple a kříže se tehdy nacházely mimo městečko, ale s postupným přibýváním domů jím byly nakonec pohlceny, takže se dnes nacházejí v intravilánu.

V 18. století stály ve Lhenicích čtyři kaple. Jedná se o kapli stojící při silnici směrem na Netolice, kterou nechal postavit na vlastní útraty lhenický měšťan Jakub Mügo (v pramenech se vyskytuje také jako Jacob Miko). Další kapli v Brusném dal vystavit Lukáš Pinter. Třetí je kaplička směrem na Český Krumlov, „*při které jeden velký, jak se zde povídá, více než stoletý lípový strom stojí*“.⁷² Tento strom byl vsazen do země roku 1730 a od roku 1976 je chráněn státem. U této kaple se také přechodnou dobu nacházel hřbitov, než byl přesunut zpět ke svatojánské kapli. Poslední je kaplička stojící „*při vozové cestě do Bavorova na dolánku*“, tzv. „Čenkojc“ kaple. Všechny čtyři kaple mají jeden společný rys - byly postaveny vlastním nákladem jednotlivých lhenických měšťanů, ačkoliv u třetí a čtvrté kaple neznáme jejich jména.⁷³ Souviselo to s tím, že se od 16. století velmi zvýraznila reprezentace měšťanů v donátorství církvi, jež mělo zřetelně připomínat památku a společenské postavení darujícího.⁷⁴ Právě zmíněný Jakub Mügo se od roku 1768 pravidelně objevoval mezi obecními staršími a posléze i mezi konšely v městské radě,⁷⁵ proto se můžeme domnívat, že chtěl své postavení v městečku navenek demonstrovat i výstavbou kaple.

Poslední, o čem je třeba se podrobněji zmínit, je lhenický kostel. Z původní gotické stavby zůstala zachována pouze spodní část věže, která pochází snad z první třetiny 13. století či z mladšího období. Kostel sv. Jakuba, jemuž byl zasvěcen, stál na se-

---

⁷¹ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 21, sign. II-15, fol. 12r; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/14> (k 12.3.2013).

⁷² TAMTÉŽ, fol. 12v; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/15> (k 20.3.2013).

⁷³ TAMTÉŽ; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/15> (k 12.3.2013).

⁷⁴ J. PETRÁŇ (red.), *Dějiny*, II/2, s. 555.

⁷⁵ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 649, sign. III-C-1, kart. č. 3.

verní straně náměstí a ve středověku byl pouze filiálním farního kostela v Netolicích.⁷⁶ V době, kdy lheničtí spadali pod královské město Tábor, které mělo podací právo ke lhenickému kostelu, přilnuli pevně k utrakvismu a setrvali v něm i pod správou Viléma z Rožmberka, přestože usilovně podporoval katolické náboženství na svých statcích. Během stavovského povstání měly Lhenice nekatolického faráře, který byl však po jeho potlačení podle císařského rozhodnutí z konce roku 1621 s ostatními nekatolickými kněžími vyhnán. Uprázdňená farní obročí se měla obsadit řádnými katolickými správci, a tak se roku 1624 stal administrátorem opuštěné lhenické fary brložský farář Kašpar Olitor.⁷⁷ Poslušnost lhenických farářů je známa až od šedesátých let 17. století. Není však cílem této práce všechny jmenovat, proto si uvedme jen ty, kteří zde působili v rozmezí let 1733-1775, tedy v době, ve které se budeme zabývat i jednotlivými spory mezi zdejšími měšťany. V letech 1730-1756 to byl Jan Fortini, mezi léty 1756-1758 František Fidler a od roku 1758 až do své smrti v roce 1780 František Schobr, který obdržel titul děkana a stal se sekretářem netolického vikariátu.⁷⁸

Farní kostel postupem času přestal vyhovovat zvýšenému počtu farníků, proto došlo v letech 1734-1740 k jeho rozšíření. V roce 1783 byla zvýšena kostelní věž, která byla zároveň opatřena novým jehlancovým krovem.⁷⁹ Z příspěvků všech osadníků bylo ve Lhenicích v roce 1781 založeno také kaplanství, jehož prvním kaplanem se stal František Vaněk.⁸⁰ V kostelní věži viselo pět zvonů, které patřily zdejším měšťanům i osadníkům z okolních vesnic (vyjma osadníků z Horních Chrást'an a Třebanic, kteří dříve patřili pod Netolice).⁸¹ Na největším zvonu, který městečko dostalo roku 1625, byl odlit nápis „*Sancta + Maria + Ora + pro + Nobis + Tetra + Grammaton + Adonai + Ao +*

---

⁷⁶ K. KUČA, *Města*, III, s. 409.

⁷⁷ M. KINDLMANOVÁ, *Lhenice*, s. 15-16.

⁷⁸ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 21, sign. II-15, fol. 7v; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/10> (k 13.3.2013).

⁷⁹ V. STARÝ, *Lhenice*, s. 48.

⁸⁰ M. KINDLMANOVÁ, *Lhenice*, s. 17.

⁸¹ V kronice se doslova píše, že „*tyto nyní jmenované zvony jsou vlastnost lhenických osadníků, jak to na vyrytém nápisu na podotknutém prostředním zvonu k spatření jest, s výminkou ale těch později roku 1787 do Lhenic přidělených osadníků obce Hořejší Chrást'any a Třebanic, který předešle do Netolic s osadou přináleželi*“; SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 21, sign. II-15, fol. 6v; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/9> (k 10.4.2013).

Domini + 1625".⁸² Na prostředním zvonu, který zhotovil roku 1587 „*slovutný Brikcí zvonář, zvonář z Cimbergku na Novém Městě Pražském*“, byl odlit kromě jména jeho zhotovitele i nápis: „*Bratři! Budtež činitelé Božího Slova, a ne posluchači toliko oklamávající sami sebe. Nebo jestli kdo poslouchá Slova Božího a nečiní ho skutkem, ten přirovnán bude muži spatřujícímu obličej narození svého v zrcadle, vzhlédl se zajisté a odešel, a hned zapomenul, jakým by byl*“.⁸³ Mezi těmito nápisy se nacházel obraz sv. Jakuba Většího.⁸⁴ Zbylé dva zvony a umíráček pak neměly žádný nápis. Na věži se dále nacházely hodiny, kterým písecký hodinář Matěj Nek přidělal roku 1778 pozlacené čtvrtě s ručičkami, a netolický zedník Ondřej Šandera jim zhotovil nový ciferník.⁸⁵

Uvnitř kostela se mimo hlavního oltáře svatého Jakuba nalézaly další tři postranní oltáře. První oltář tkalcovského cechu, druhý ševcovského, třetí společného cechu pekařů a mlynářů.⁸⁶ Protože se cechovní korporace snažily obohatit svůj společenský život mnoha symboly, které měly veřejně poukazovat na jejich vážnost, mívaly v kostele vlastní oltáře nebo i kaple, odkud se mimo jiné na náklad cechu vypravovaly pohřby členů a jejich rodinných příslušníků.⁸⁷ Povinností cechů však bylo udržovat ve svých oltářích světlo. Kromě oltářů visely v kostele ještě praporce tkalcovského a ševcovského cechu. Prostor kostela vyplňovaly také nové varhany vyhotovené roku 1781 Fridrichem Semrádem, varhanářem ze Sedlce, které nahradily starý a sešlý positiv. K dovršení cílu obrátit smysly lhenických měšťanů na Boha sloužila na stěnách namalovaná křížová cesta, kterou zhotovil českobudějovický malíř Josef Suk a která byla vysvěcena 29. července 1780 kvadriánem z františkánského kláštera v Bechyni.⁸⁸

Pro úplnost ještě dodejme, že od roku 1802 stála před radním domem na náměstí kamenná socha sv. Vojtěcha, kterou nechal vystavit na vlastní útraty pražský měšťan

---

⁸² TAMTÉŽ, fol. 6r; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/8> (k 13.3.2013).

⁸³ TAMTÉŽ.

⁸⁴ TAMTÉŽ.

⁸⁵ TAMTÉŽ, fol. 6v; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/9> (k 13.3.2013).

⁸⁶ TAMTÉŽ, fol. 11r-11v; digitalizováno na web. stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/13> a <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/14> (k 13.3.2013).

⁸⁷ J. PETRÁŇ (red.), *Dějiny*, II/2, s. 561.

⁸⁸ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 21, sign. II-15, fol. 11v; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/14> (k 13.3.2013).

Vojtěch Pinter, rodák ze Lhenic, z vděčnosti za mnohonásobné služby, které mu lheničtí během jeho života prokázali. Ta byla téhož roku slavnostně požehnána zdejším farářem Karlem Mertlem. Uprostřed náměstí stála od roku 1800 čtverhranná kamenná kašna, v níž se však i přes veškeré opravy nedržela voda. Z tohoto důvodu při ní musela stát provizorní dřevěná kašna, do které se vedla voda dřevěnými trubkami z rybníka ležícího pod hřbitovem (dnes je tento rybník znám jako tzv. „Horejšák“).⁸⁹ V současné době zdobí kašnu i socha Karla IV., která však pochází až z druhé poloviny 19. století, o čemž svědčí letopočet 1853 vyrytý na jejím podstavci.

Během raného novověku se setkáváme s projevem konzervativní mentality měšťanstva, o čemž vypovídá i úsilí o potvrzení starých privilegií, písemností, které především v 18. století v souvislosti s nově se rodící ekonomickou situací namnoze začaly ztrácet smysl.⁹⁰ Tento rys lze sledovat i u lhenických měšťanů, kteří si ještě naposledy vymohli potvrzení svých výsad, když jim po neúspěšném úsilí z druhé poloviny 17. století stvrdil tyto privilegia až 14. května 1793 císař František I.⁹¹

Na tomto místě opustíme další vývoj městečka a blíže se seznámíme s fungováním jeho správy v 18. století. Protože jedním z aktérů, jenž hrál při sporech mezi lhenickými měšťany hlavní roli, byla městská rada, která se stavěla do role soudce, bude následující kapitola věnována zčásti také jí.

---

⁸⁹ TAMTÉŽ, fol. 5r; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/7> (k 14.3.2013).

⁹⁰ P. HORSKÁ – E. MAUR – J. MUSIL, *Zrod*, s. 118.

⁹¹ V. STARÝ, *Lhenice*, s. 29.

3. Městská správa ve Lhenicích v 18. století

„Vy budete Bohu všemohoucímu přísahat a na vaší čest a věrnost příslibovat Jeho Král[ovské] Majestátnosti, našemu nejmilostivějšímu králi a pánu země vždy věrni a poslušni býti, Jeho Majestátnosti čest, užitek a službu v nejlepší vydělávati, újmu a škodu co ve vaší moci jest zabraňovati, též také proti vaší představené ochraně vrchnosti s poslušenství a povinovanou uctivostí se chovati, tak jak to bez toho přestávající nejvyšší zákony ustanovujou“.⁹² Takto zněl v druhé polovině 18. století z úst vrchnostenského úředníka úvod přísahy, po jejímž slíbení se nově dosazená lhenická městská rada zavazovala, že bude „jak chudému, tak bohatému stejný právo sdělovati, žádný jakéhokoliv a pod jakýmkoliv úmyslem skrytý dary, který na [...] úřední jednání se vztahují, přijímati, úřední tajnosti až do hrobu zamlčeti, nikdy buď z nepřátelství a přátelství aneb z jiného jakéhokoliv vlastního ohledu nikomu něco právně přislíbiti neb odepřítí, pak jak při tomto, tak při všem jiném dle [...] úřadu dálejc k zastávání majícího jednání vše to tak pilně plniti“.⁹³ Než však nový radní sbor složil přísahu, proběhl ještě samotný rituál obnovy, jenž sestával z několika částí. Právě obnova městské rady a všechny náležitosti s ní spojené byla v raně novověkých městech jedním z nejvýznamnějších a pravidelně se opakujících ceremoniálů.⁹⁴

Jeho první část se týkala volby nové městské rady. Jelikož o samotném průběhu této volby ve Lhenicích v 18. století nemáme bohužel zachovány žádné zprávy, zůstává otázkou, zda byli noví radní jmenováni pouze na návrh odstupujících konšelů či jestli se na schválení tohoto návrhu podílela i samotná městská obec. V každém případě se dochovalo jedenáct výsledků těchto voleb, tzv. „volebních listů“.⁹⁵ Ty byly po svém zhotovení následně odeslány k potvrzení hejtmanovi českokrumlovského panství. Jejich obsah se víceméně vždy opakoval. Na prvním místě bylo uvedeno jméno primátora, za nímž následovala jména navržených konšelů, po nich městský rychtář a na závěr obecní starší. Bez výjimky byly všechny tyto návrhy českokrumlovským hejtmanem schváleny, což vyjadřoval latinský přípis „*approbatur*“ společně s datem potvrzení a schwarzen-

⁹² SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 649, sign. III-C-1, kart. č. 3.

⁹³ TAMTÉŽ.

⁹⁴ Josef HRDLIČKA, *Otázky bez odpovědi aneb konsenzuální ticho při obnovách městských rad v raně novověkých Čechách*, in: V. BŮŽEK – J. DIBELKA (edd.), *Člověk a sociální skupina ve společnosti raného novověku*, České Budějovice 2007 (= Opera historica 12), s. 189.

⁹⁵ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 649, sign. III-C-1, kart. č. 3.

berskou pečeti. Můžeme se proto tedy domnívat, že vrchnost nevznášela proti navrženým kandidátům žádné námítky, protože vkládala důvěru do již zažitého průběhu místních voleb, které proběhly vždy v rámci městečka. Kdo jiný mohl znát místní poměry lépe než samotní lheničtí měšťané? Jestliže se někdo ve výkonu svého úřadu osvědčil, býval zpravidla pro následující období opětovně zvolen. Jak ještě uvidíme dále, členové nejdůležitějších institucí lhenické městské správy se po celou dobu 18. století měnili jen nepatrně. Pro přehlednost byly všechny tyto dochované schválené návrhy nových členů městské správy ve Lhenicích znázorněny pro jednotlivé roky v příloze v tabulkách č. 1 a 2.

Když se na návrhy podíváme blíže, nemůžeme si nevšimnout dvou zřetelných znaků, které se postupem času staly pro jednotlivé instituce lhenické městské správy charakteristické.

Prvním znakem je změna počtu konšelů od šedesátých let 18. století, kdy namísto obvyklých dvanácti členů zasedalo pouze osm. V následujících letech se jejich počet snížil dokonce na šest či pět osob. To mělo přímou souvislost se stupňujícími se zásahy panovnické moci do vnitřní správy jednotlivých měst, které od počátku 18. století poukazovaly na podobu městské správy, jakou dostala roku 1547. Její středověké formy, které se tu uplatňovaly, se přežily a nebyly už schopny zabezpečit stoupající nároky státu, tím méně prosperitu samotných měst. Jedna ze změn, které byly roku 1751 provedeny, se týkala redukce rad z dosud dvanáctičlenných na rady osmičlenné.⁹⁶ I přesto ale vidíme ještě v roce 1757 ve Lhenicích dvanáct konšelů.

Od poloviny osmdesátých let 18. století začaly být ve městech zaváděny tzv. regulované magistráty, které měly nahradit stávající městské rady. Podstatou těchto regulací byla snaha vytvořit z tříště feudálních městských lokalit právně jednotné těleso, organicky zapojené v rovině ekonomické i politické do státního organismu.⁹⁷ Ve Lhenicích ke zřízení tohoto magistrátu nedošlo, protože „*městečko [...] nebylo tak možný v tom čase, aby se bylo mohlo na zřízení vlastního magistrátu s nejvejš ustanovenými - nejmenšími vejlohy 450 zl. ročně vykázat*“.⁹⁸ Od této chvíle zde sice fungovaly zbytky starého správního systému, ale v důležitějších otázkách a ve všech věcech soudních a

---

⁹⁶ Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny*, s. 221.

⁹⁷ Pavel BĚLINA, *Česká města v 18. století a osvícenská reformy*, Praha 1985, s. 88.

⁹⁸ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 21, sign. II-15, fol. 5v; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/8> (k 26.3.2013).

právních se městečko muselo pro rozhodnutí obracet na magistrát města Netolice nebo na justiciáře českokrumlovského panství.⁹⁹

Druhým charakteristickým znakem těchto schválených návrhů jsou téměř stále totožné osoby ve správě městečka. Nejstálejším úřadem byl úřad primátora, prvního z konšelů. V jednotlivých dochovaných návrzích v rozmezí let 1726-1761 jím byl pokaždé Václav Schön. V letech 1761-1779 se v tomto úřadu postupně vystřídali Martin Kögler, Simon Kögler a Leonard Pronhofer. Avšak mezi léty 1779-1791 byla na tomto postu opět pouze jedna osoba, a sice Václav Šíma.

Naopak nejvíce proměnlivým úřadem se stal úřad městského rychtáře. Bylo to v důsledku toho, že práce rychtáře byla v tomto století velmi zodpovědná a svým způsobem i zdraví nebezpečná. Byl to právě on, kdo měl dohlížet na pořádek v městečku a kdo vyrážel na místo, jestliže došlo k nějakému sporu mezi tamními sousedy. Ne každý mohl mít odvahu na výkon takovéto práce. Proto byl tento úřad velmi neoblíbený. Pro jednotlivé roky z dochovaných výsledků voleb z let 1729-1773 jím byl buď někdo z osob, které byly v předchozím období v úřadu konšela (Václav Stieraydl, Matyáš Gregora), nebo osoba úplně nová, která doposud nevykonávala žádný úřad (Václav Königsreiter, Simon Kögler, Bernard Šíma). V letech 1773-1782 se pak městským rychtářem postupně stal vždy ten, kdo byl v předcházejícím období mezi obecními staršími. Jednalo se o Franze Bindera, Václava Šímu, Adalberta Tyrnhofera a Jakuba Kiglera.

Zajímavé je sledovat složení šestičlenného úřadu obecních starších, ve kterém se zpravidla objevovaly osoby vykonávající v předchozích obdobích tento samý úřad, popřípadě jedna až dvě osoby nové, které předtím nevykonávaly vůbec žádný úřad. Pouze v letech 1750, 1757 a 1768 byl celý sbor obecních starších kompletně renovován, takže se v něm objevily úplně nové tváře. Tento úřad sloužil v první polovině 18. století ve Lhencích jako předstupeň pro vstup do městské rady mezi konšely.¹⁰⁰ Tak se v roce 1729 stal konšelem dřívější obecní starší Niclas Schön a Franz Nosek, v roce 1732 Adalbert Hert, v roce 1750 Bernard Kovář a Franz Šíma, a v roce 1757 dokonce Urban Nosek, Jakub Gregora, Matyáš Kindlmann a Kašpar Podlaha, všichni v předchozím období obecní starší. Opačně se tento jev objevil jen v jednom případě, a sice v roce

---

⁹⁹ Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny*, s. 224.

¹⁰⁰ Na tento aspekt poukázal ve své knize i např. Karel Polesný, který se v jedné kapitole věnoval složení členů městské správy v Pelhřimově; Karel POLESNÝ, *Manuál pelhřimovské městské rady z let 1680-1685. Obraz raně barokního Pelhřimova*, Pelhřimov 2005, s. 27.

1782, kdy byl zvolen Jakub Gregora, konšel z předchozího období, obecním starším. To však lze přičítat tomu, že Jakub Gregora byl už v tu dobu starší muž, tudíž nemusel mít dostatek sil na to, aby nadále vykonával konšelský úřad.

Jak už víme, zpočátku dvanáctičlenný sbor konšelů v průběhu 18. století postupně degradoval na šest či pět radních včetně primátora. Co se jeho osazení týče, vykonávaly tuto funkci zpravidla vždy stejné osoby jako předchozí období, případně se mezi nimi nově objevili měšťané, kteří v předchozím období působili jako obecní starší. Ve dvou případech se mezi členy městské rady vyskytla jedna zcela nová postava. Šlo o rok 1732, kdy byl konšelem zvolen Dominik Šíma a rok 1768, kdy ke stávajícím konšelům přibyl Leonard Pronhofer. Výjimku tvoří pouze rok 1750, kdy se mezi radními nově objevily hned čtyři osoby (Franz Mohel, Adalbert Sýkora, Simon Trnka a Adalbert Kögler), které dříve nezastávaly žádný úřad.

Rok 1750 byl vůbec výjimečný. Celý sbor obecních starších vytvořily nové osoby. Městským rychtářem se také stal člověk, který dříve nezastával žádnou funkci, a do městské rady přibyli čtyři noví členové. Nabízí se tak otázka, proč došlo najednou k tolika změnám? Musíme vzít v úvahu, že poslední „volební list“ máme zachovaný z roku 1732. To by znamenalo, že osoby, které byly v tomto roce zvoleny, vykonávaly svůj úřad celých 18 let! Jako reálnější se proto nabízí odpověď, že v rozmezí let 1732-1750 proběhlo ještě několik voleb a obnov všech správních úřadů v městečku, o kterých však nezůstala zachována žádná zpráva a díky nimž se složení členů postupně změnilo. Proto se nám složení členů městské správy na „volebním listu“ v roce 1750 jeví natolik odlišné oproti předcházející volbě z roku 1732.

Pro členy lhenické městské správy bylo dále typické, že se mezi nimi nacházeli cechmistrři jednotlivých místních cechů a od třicátých let 18. století i cechovní inspektoři. Stačí se podívat do jedné z městských knih, do které byla mimo jiné zapisována i jména nových cechmistrřů a inspektorů, které rada schvalovala při jejich renovaci. V letech 1726-1750 jsou výsledky těchto renovací probíhajících vždy po dvou letech uvedeny v knize všechny,¹⁰¹ proto je můžeme porovnat se jmény, které se nachází v tomto rozmezí let na „volebních lístcích“. Tak například Václav Schön, který od roku 1726 pravidelně obsazoval místo primátora, byl v letech 1726-1732 vždy cechmistrem ševců. V roce 1734 se stal jeho inspektorem a od roku 1736 do roku 1744 byl pak vždy inspektorem tkalcovského cechu. Naposledy se s ním setkáváme v roce 1750, kdy plnil

---

¹⁰¹ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 76, sign. II-70, fol. 144r-151r.

roli inspektora společného cechu mlynářů a pekařů. Spolu s ním se mezi konšely vždy objevoval i druhý cechmistr ševcovského cechu. Cechmistři tkalcovského cechu obsazovali alespoň v první polovině 18. století konšelský úřad nejčastěji. Jeden z nich pak byl ve třech případech mezi obecními staršími a v jednom případě se stal městským rychtářem (Václav Stieraydl v roce 1729). Dále se mezi konšely nacházel ve dvou funkčních obdobích i jeden cechmistr krejčovského cechu. Víme, že cechy působily jako profesní sdružení, jejichž hlavní funkce se nacházela v ekonomické oblasti. Měly prostředkovat a zajišťovat dostatečná a stálá odbytiště pro výrobky svých členů. Byly to právě cechovní organizace, které tvořily páteř, kolem níž se utvářela městská obec. Proto také cechovní mistři představovali kromě ekonomické i společenskou elitu města. Navzdory tomu, že význam cechů začal v 18. století pozvolna upadat, obsazovali jednotliví cechmistři často místa v městské správě, čímž docházelo k přirozenému propojení jejich hospodářských, sociálních a mocenských zájmů.¹⁰² Pro přehlednost byli všichni zvolení cechmistři a inspektoři znázorněni pro jednotlivé roky, ve kterých proběhly renovace cechmistrů, v tabulce č. 3 a 4.

Další částí rituálu obnovy institucí městské správy ve Lhenicích byl samotný ceremoniál obnovy.¹⁰³ Z doby okolo roku 1700 je pro města na třeboňském panství znám řád, který stanovoval průběh obnov konšelských sborů.¹⁰⁴ Jelikož netolický velkostatek, ve kterém se Lhenice nacházely, spadal stejně jako třeboňské panství pod správu Schwarzenberků, můžeme se domnívat, že průběh obnovy zde vypadal obdobně. Renovační ceremoniál zahájilo uvítání vrchnostenských úředníků, kteří byli požádáni - zpravidla městským písařem nebo primátorem - aby provedli obnovu rady, obecních starších i městského rychtáře. Zástupci vrchnosti je ubezpečili, že k tomu mají písemné pověření vrchnosti. Poté zaznělo z úst komisařů několik otázek. První otázka směřovala

---

¹⁰² V. BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007, s. 33-34.

¹⁰³ Obnovám městských rad v jihočeských městech se detailněji věnovaly ve svých bakalářských pracích Eliška Řepová a Lenka Novotná; srov. Eliška ŘEPOVÁ, *Personální skladba městské rady v Prachaticích v 17. století*, České Budějovice 2011 (= bakalářská práce na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích) a Lenka NOVOTNÁ, *Městská samospráva v Soběslavi v letech 1587-1604 a 1662-1712*, České Budějovice 2010 (= bakalářská práce na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích); dále Tomáš STERNECK, *Obnovování českobudějovické městské rady za třicetileté války*, JSH 74, 2005, s. 104-150.

¹⁰⁴ J. HRDLIČKA, *Otázky*, s. 199.

k odstupujícím radním, kteří byli dotazováni, zda se k nim všichni měšťané a ostatní obyvatelé města chovali s náležitou poslušností. V druhé otázce se zástupci vrchnosti obrátili na shromážděné měšťany z obce a zeptali se jich, zda se k nim rada chovala tak jak měla a zda se snažila o zachování obecného dobrého. Dále chtěli vědět, jestli některý z konšelů nevyužil své postavení ve svůj prospěch a nenadřazoval se vůči ostatním. A nakonec se otázali, jak odstupující radní hospodařili s obecním majetkem, zdali příliš neutráceli apod. Pokud zůstaly všechny otázky bez odezvy, byli členové městské rady, rychtář i obecní starší zbaveni svého úřadu. Vzápětí směřovaly k obci stejné otázky, jaké zazněly před chvílí. Neopakovaly se náhodou, neboť nyní, po ukončení funkčního období rady, si byli všichni měšťané opět alespoň formálně rovni. Jestliže i nyní zůstaly otázky bez odezvy, přistoupilo se k jmenování nové městské rady, rychtáře a obecních starších. Jejich jmenování bylo opět provázeno dotazem zástupců vrchnosti, zda měšťané z obce souhlasí s jejich volbou a domnívají se, že jmenovaní můžou řídit město.¹⁰⁵ Jestliže nikdo z přítomných nic nenamítal, složili nově zvolení představitelé městské správy své přísahy, po nichž zahájili výkon svých funkcí.

V otázkách při renovačním ceremonálu se vrchnostenští úředníci odkazovali na články z Koldínova městského zákoníku. Právě tímto zákoníkem, který vyšel poprvé v Praze roku 1579, se měli radní řídit při správě svých měst či městeček. Jeho hlavním autorem byl Pavel Kristián z Koldína. Koldín, hrdý člen městské pospolitosti, dokázal do zákona vtělit nejen propracované normy zajišťující řádnou a ukázněnou správu města, ale i ustanovení směřující k ochraně práv, svobod a nedotknutelnosti měšťanů. Těmito vlastnostmi byl naplněn zákoník, kterému bylo souzeno stát se až do konce 18. století městské populaci kánonem, určujícím z podstatné míry způsob jejího života, chování i vzájemných vztahů.¹⁰⁶ Svědčí o tom skutečnost, že Koldínova kniha vycházela s drobnými úpravami, jež do ní byly zaneseny po vydání Obnoveného zřízení zemského, až do poloviny 18. století a postupně se stala celozemsky platným zákoníkem pro česká i moravská města.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ TAMTÉŽ, s. 199-202.

¹⁰⁶ Jaromír ŠTĚPÁN, *Ke krystalizačnímu procesu městského práva českého*, in: Karel MALÝ (red.), *Městské právo v 16.-18. století v Evropě*, Praha 1982, s. 276.

¹⁰⁷ J. HRDLIČKA, *Měšťan*, in: V. BŮŽEK – P. KRÁL (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007, s. 141.

Nyní, když už víme, podle čeho a kým měl být život v městečku řízen, můžeme se blíže podívat na jednotlivé instituce městské správy, a současně na to, jaké oblasti městského života měly na starosti v praxi.

První a zároveň nejdůležitější institucí v městečku byla městská rada. Ta byla ve Lhenicích v 18. století nazývána honosnějším výrazem - vzácný magistrát.¹⁰⁸ Na tomto místě je třeba upozornit, že se jednalo pouze o synonymum pro městskou radu, tudíž nemělo nic společného s regulovaným magistrátem, který v městečku nakonec na konci 18. století zaveden nebyl. Její členové byli zpravidla nazýváni radní nebo konšelé. Jak už jsme viděli výše, jejich počet se v průběhu 18. století několikrát změnil, až se po reformách z poloviny téhož století ustálil na konečném počtu šesti radních. Ačkoliv měla městská rada stát podle Koldínova městského práva v čele města jeden rok a poté měla být znovu obměněna,¹⁰⁹ zůstávali lheničtí radní ve své funkci i po dobu několika let. To však nebylo mezi menšími městy vůbec žádnou výjimkou. Dokud čítala lhenická rada dvanáct radních, měli se tito radní pravidelně střídat po čtyřech týdnech v úřadu purkmistra, který se v tomto čase stal představeným celého města i rady, jejíž jednání řídil. Pořadí, v jakém jednotliví radní tento úřad zastávali, bylo určeno již při obnově rady a odpovídalo pořadí, v jakém byli měšťané do rady jmenováni. Purkmistr, který svůj úřad zastával po obnově městské rady jako první, byl označován jako primátor (primas či urbis primate).¹¹⁰

Státní reformou z roku 1751 byl úřad purkmistra zrušen, ale hned o tři roky později byl opět zaveden. Od této doby se měli v úřadu purkmistra střídat pouze čtyři radní.¹¹¹ Jak už bylo řečeno, purkmistr se v době vykonávání své funkce stal nejdůležitější osobou v městečku. Jako nejvyšší představený správy městečka u sebe držel městskou pečeť, kterou měl opatrovat, aby nedošlo k jejímu poškození nebo v horším případě k její ztrátě. Měl se snažit mezi ostatní konšely rovnoměrně rozdělovat práci. Sám se měl nacházet ve svém příbytku, aby byl vždy dostupný všem měšťanům, kteří by se na

---

¹⁰⁸ V zápisech ve zkoumaném prameni se prakticky vždy vyskytuje označení vzácný magistrát jako označení pro městskou radu.

¹⁰⁹ Josef JIREČEK (ed.), *Práva městská Království českého a markrabství moravského spolu s krátkou jich sumou od M. Pavla Krystyána z Koldína*, Praha 1876, s. 13.

¹¹⁰ V. BŮŽEK a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku – struktury, identity, konflikty*, Praha 2010, s. 130.

¹¹¹ Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny*, s. 221.

něho potřebovali obrátit.¹¹² Jeho další povinností bylo svolávat zasedání městské rady a řídit jejich průběh, dávat hlasovat o usneseních, zastupovat městečko při různých jednáních s vrchností, s jinými městy nebo jinými stranami. Odpovídal za stav městské pokladnice a po ukončení své čtyřtýdenní činnosti skládal účty z hospodaření s obecními finančními prostředky.¹¹³ Mezi oblasti, které měla městská rada jako celek ve své kompetenci, patřilo řízení veškerého městského života v nejširším smyslu, udílení měšťanského práva, výkon veřejné a policejní správy, řízení městského hospodářství (především řemesel a organizace trhů), důchodů a jmění a nakonec i vykonávání městského soudnictví.¹¹⁴ Za činnost pro blaho obce nedostávali členové rady žádný pravidelný plat. V lepším případě se museli spokojit s mimořádnou finanční či spíše naturální odměnou.¹¹⁵ Jak už jsme viděli, nezřídka byli mezi lhenickými radními právě cechmistři jednotlivých tamních cechů, kteří současně s výkonem funkce v městské radě provozovali i své řemeslo, které je muselo uživit. Podle článku A 24 v Koldínově městském zákoníku se měli radní scházet výlučně na radnici.¹¹⁶ Zde měli radní v přítomnosti městského písaře naplňovat své poslání v městské radě.

Jednou z nejdůležitějších oblastí, na které rada dohlížela, byl městský soud. Městská rada byla první instancí, která v konečné fázi rozsuzovala různorodé pře mezi lhenickými měšťany, tudíž se stavěla do role soudce. Samotná rada však mohla být paradoxně souzena, jestliže se její vystupování a způsob výkonu práce nezamlouval nadřízené vrchnosti. O takovém případě svědčí instrukce, která byla vydána vrchnostenským úředníkem 7. března 1768 v Českém Krumlově.¹¹⁷ Zástupce vrchnosti lhenické radě v úvodu píše, že se celkem spolehlivě dozvěděl, „že se u vás stupňuje pod magistrátem takové zneužívání a nepořádnost, že nejvyšší rada se neshromažďuje na radnici, nýbrž byla viděna, jak pije pivo a víno u primátora Martina Kiglera v jeho domě, u kterého se příležitostně jeden jako druhý a hlavně zmíněný primátor opíjejí, kde potom později

---

¹¹² J. JIREČEK (ed.), *Práva*, s. 7-11.

¹¹³ V. STARÝ, *Lhenice*, s. 18.

¹¹⁴ R. van DÜLMEN, *Kultura*, II, s. 107; Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny*, s. 208.

¹¹⁵ J. HRDLIČKA, *Měšťan*, s. 147.

¹¹⁶ „Konšelé nikdež jinde, dle opatrování a udělování lidských spravedlností, scházeti se nemají, než do radního domu, a tu toliko v tom místě veysadním své rady držeti, strany slyšeti, a ortele mezi nimi vypovídati mají“; J. JIREČEK (ed.), *Práva*, s. 13.

¹¹⁷ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 650, sign. III-C-2, kart. č. 3.

nevzniká nic jiného než jejich hádky, ba dokonce také opovržením hodné činnosti k naší všeobecné zlobě a zlobě všech obyvatel městečka“.¹¹⁸ V následujících řádcích se pozastavil nad tímto nepočetným chováním a nařídil, aby byl Martin Kigler suspendován z úřadu primátora a Kašpar Podlaha z funkce radního. Dále aby ani jeden ze zmíněných provinilců už nikdy v budoucnu nemohl vykonávat ani jednu z těchto funkcí v městské radě. Vzhledem k tomu, že se uvolnilo místo primátora, „*má být Šimon Kigler zaměstnán jako primátor do té doby než dojde k renovaci příští rady*“.¹¹⁹ Na závěr pak zástupce vrchnosti nařídil, aby se radní shromáždění nekonala již nikde jinde než na lhenické radnici. Roku 1768 tedy skončilo členství Martina Kiglera a Kašpara Podlahy mezi představiteli lhenické městské správy, mezi nimiž se pravidelně nacházeli od roku 1750.

Dalším představitelem městské správy ve Lhenicích byl městský rychtář. V našem sledovaném období byl již pouhým zaměstnancem městské rady, který měl zajišťovat pořádkovou a policejní službu v městečku.¹²⁰ Rychtář zpravidla býval přítomný i při jednotlivých výsleších sporných stran, které se konaly vždy na radnici. To, jak vypadala práce lhenického rychtáře v praxi, si můžeme ukázat na příkladu sporu, který se stal v roce 1792. Jeho průběh byl zapsán do městské knihy, která byla založena na rozličná „*ouřední jednání*“.¹²¹ Jednalo se o spor lhenického měšťana Jana Pronhofera s netolickými měšťany Tomášem Erhartem a Antonínem Michálkem. Netoličtí měšťané vešli 27. prosince 1792 okolo třetí hodiny odpoledne do lhenické hospody, kde přítomné uctivě pozdravili. V té době se v hospodě nacházel v silně podnapilém stavu Jan Pronhofer, který „*na místě poděkování hned [řekl] žalujícímu prvnímu p[anu] Erhartovi ty Erharte krobiáne, načěž mu žalující žádnou odpověď na to nedal, nýbrž pivo sobě nalíti dal*“.¹²² Jan Pronhofer však přistoupil ke stolu, ke kterému usedli netoličtí měšťan

---

¹¹⁸ „*daß bei euch unter den Magistrat soliche Müßbrauch und Unordnungen eingeschlichen seind, daß die mehresten Raths Versamlungen nicht auf den Rathaus, sondern bei den Primator Martin Kögler im seinen Haus beinbier und brandwein trincken geschehen, bei welcher gelegenheit sich einso anderer und sonderlich der gedachte Primator voll trincket, wo dann hernach nichts als zanckereien ihren, ja so gar auch verächtliche Thätigkeiter zu allgemeiner Ärgeruns der ganzen burgerschaft zu entstehen pflgete*“; TAMTÉŽ.

¹¹⁹ „*der Simon Kögler daß Primator amt, alßein angestelter vie Primator inzwishen bis zur nächstkunfts Rath renovation verwalten und besorg solle*“; TAMTÉŽ.

¹²⁰ Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny*, s. 214.

¹²¹ SOKA Prachatic, Archiv města Lhenice, inv. č. 22, sign. II-16.

¹²² TAMTÉŽ, fol. 55v.

né, a loktem vyrazil Tomášovi Erhartovi pivo z ruky. Na to mu Erhart odpověděl: „*Honzo, prosím tě, sedni a dej pokoj, já sem nejdu pro žádný křik*“.¹²³ Pronhofer si ale nedal říct a začal Erhartovi otáčet čepicí na hlavě. Erhart jej znovu prosil, aby mu dal pokoj, avšak situace se nelepšila, proto vstal a odsedl si k jinému stolu. Pronhofer k němu ale opět přistoupil a začal dotyčnému nadávat. Ten jej stále marně odbýval uctivými slovy, načež si vyslechl, že „*tys šelma v celých Netolicích a v celém světě větší šelmy není jako ty*“.¹²⁴ To už Erhart nevydržel a vydal se osobně k lhenickému rychtáři Josefovi Podlahovi, od kterého žádal ochranu.¹²⁵ Celý spor byl na radnici projednáván hned druhý den mimo jiné i v přítomnosti městského rychtáře. Práce rychtáře tedy spočívala v tom, že jakmile vznikl ve městečku nějaký konflikt, měl se osobně dostavit a problém vyřešit. Jestliže měl konflikt dohru na radnici, byl rychtář přítomen výslechu jednotlivých stran a podílel se i na rozsudku, který byl vyřčen a následně zapsán městským písařem do příslušných knih.

Poslední součástí lhenické správy byl sbor obecních starších. Po celé 18. století měl tento sbor zpravidla pět nebo šest členů. Jeho členové se účastnili pouze některých schůzí městské rady, na něž sami přišli nebo byli pozváni.¹²⁶ Jak bylo ukázáno již výše, obecní starší se ve své funkci fakticky připravovali na vstup do městské rady, kde následně využívali zkušenosti nabyté během práce jako obecní starší. Jejich úkolem bylo zastupovat zájmy městské obce tvořené širším shromážděním zdejších měšťanů. Někteří členové mohli být i zváni k městskému soudu, aby se podíleli na konečném rozřešení sporů mezi místními sousedy. Abychom si udělali představu o tom, jak lheničtí obecní starší vykonávali svou funkci, nahlédneme opět do knihy založené na rozličná „ouřední jednání“.¹²⁷ V roce 1788 předstoupili před lhenickou radu obecní starší Josef Podlaha, Andreas Tyrnhofer a Jakub Gregora s požadavkem, aby byl tehdejší lhenický purkmistr Jakub Mügo sesazen ze svého úřadu. Svůj požadavek odůvodňovali tím, že jejich purkmistr má pošpiněnou čest, proto jej za svého „*šéfa míti [...] nechtějí*“.¹²⁸ O pošpinění purkmistrovy cti se nectnými řečmi zasloužil Václav Tyrnhofer, když jej zmíněný purkmistr nechal vsadit do vězení. Obecní starší si proto stěžovali, že od této chvíle „*oni*

---

¹²³ TAMTÉŽ.

¹²⁴ TAMTÉŽ.

¹²⁵ TAMTÉŽ, fol. 56r.

¹²⁶ V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 134.

¹²⁷ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 22, sign. II-16.

¹²⁸ TAMTÉŽ, fol. 21r.

nikde ani v cizích obcích pokoje nemají“,¹²⁹ neboť jim je jeho „poskvrnění“ všude předhazováno. Jakmile byl pošpiněn purkmistr, byla pošpiněna zároveň celá obec, proto výše uvedení obecní starší vyrazili se svým požadavkem k místní radě, aby hájili její zájmy a dobré jméno.

Další neméně důležitou součástí městské správy byl městský písař. Jeho hlavní povinností bylo pořizovat písemné záznamy o zasedání městské rady a o dalších úředních jednáních. Do městských knih zapisoval převody domů, svatební smlouvy, testamenty a vedl knihy obecních účtů. Městský písař byl zároveň nepostradatelným rádcem purkmistra. Jména lhenických písařů jsou pro 18. století známa. V letech 1706-1721 byl městským písařem Ferdinand Preininger, mezi léty 1721-1736 František Preininger, Václav Ortner působil jako zdejší písař v letech let 1736-1766 a v rozmezí let 1766-1785 jím byl Jan Antonín Ortner.¹³⁰ Každý z těchto uvedených městských písařů zastával ve Lhenicích zároveň funkci školního učitele.¹³¹

Jak již bylo řečeno výše, radní se ke svým schůzkám scházeli na radnici, která stála na jižní straně náměstí naproti kostelu. Radnice byla nejdůležitější budovou v městečku a současně symbolem městské správy.¹³² V průběhu 18. století se nacházela již ve velice dezolátním stavu, proto byl v roce 1805 požádán netolický zednický mistr Ondřej Šandera, aby vystavil novou. Nabídku sice přijal, avšak se samotnou výstavbou se započalo až v roce 1814 a její dokončení se protáhlo až do následujícího roku.¹³³ Od té doby stál na lhenickém náměstí „*pod jedno poschodí nově vystavený a s taškama krytý radní dům, který na místě předešlého, velice již sešlého, [...] z obecního jmění postavený byl*“.¹³⁴ Tato radnice stojí v městečku dosud, avšak s tím rozdílem, že v ní již nezasedá současné obecní zastupitelstvo, jako kdysi městská rada, ale nachází se v ní místní knihovna a obchod s oblečením. Jedna z místností je vyhrazena i pro zdejší klub seniorů.

---

¹²⁹ TAMTÉŽ.

¹³⁰ V. STARÝ, *Lhenice*, s. 19, 32.

¹³¹ TAMTÉŽ, s. 34-37.

¹³² J. HRDLÍČKA, *Měšťan*, s. 146.

¹³³ V. STARÝ, *Lhenice*, s. 30-31.

¹³⁴ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 21, sign. II-15, fol. 4v; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/7> (k 6.4.2013).

Na lhenické radnici opustíme další vývoj městské správy, která se v polovině 19. století v důsledku společenských změn výrazně proměnila a přistoupíme k jednotlivým sporům, které naplňovaly každodenní život lhenických měšťanů v 18. století.

4. Spory mezi lhenickými měšťany v 18. století

Společnost raného novověku, zejména těch neurozených osob, disponovala, ba přímo vynikala neobyčejným konfliktním potenciálem. Nepřekvapí tedy, že téměř každý krok tehdejšího člověka, ať už mužů nebo žen, byl doprovázen všudypřítomnými konflikty.¹³⁵ Soustředíme-li se na městské prostředí, pak právě tyto konflikty, jež byly projednávány před místním soudem, jsou pro historika jedním z momentů, kdy před ním vystupuje ze své anonymity měšťan, jenž se staral jen o svou živnost a nijak se neuplatňoval v lokální politice.¹³⁶ Kolik sporů a konfliktů však zůstalo nezaznamenáno, jelikož je urovnal měštský rychtář na místě či se situace uklidnila samovolně, nelze dnes již bohužel zjistit.¹³⁷ O velké konfliktnosti v tomto období svědčí i jednotlivé typy dochovaných městských knih, které byly zakládány za účelem evidence sporné agendy.

4.1. Vnější a vnitřní rozbor pramene

Právě jedna z těchto knih se dochovala i ze lhenického městského prostředí.¹³⁸ Kniha má rozměry 32 x 21 x 4 cm a je celá svázaná v hnědých deskách tvořených tvrdým papírem. Na přední straně desek se nachází štítek v podobě jablka, na němž je zapsán zkrácený název knihy „*Manuale všeliký handle a porovnáni*“ vyhotovený novogotickým kresleným písmem.¹³⁹ Vazba i desky jsou v zachovalém stavu. Kniha je psána na papír. Přední i zadní přidešti je prázdné a kniha zároveň postrádá předsádku.¹⁴⁰ Titulní strana obsahuje název knihy v jeho úplnosti, jenž zní: „*Založená kniha aneb manual při J[eho] V[ysoce] O[svícené] kníž[eci] milosti schwarzenberským městečku Lhenicích na všelijaké mezi sousedy a jinšima lidmi vzniknuté handle, které při magistrátě porovnány jsou, i také na jiné magistrální vejpovědi do této knihy protocolirovat neb zapisovat se mají, datum v místě radním městečka Lhenic dne 8. January 1733*“. Pod názvem, jenž je rovněž vyvedený kresleným novogotickým písmem, pak následuje vlastnoruční podpis lhenického písaře Františka Preiningera. Za titulní stranou se na-

¹³⁵ Jaroslav ČECHURA, *Kriminalita a každodennost v raném novověku*, Praha 2008, s. 17.

¹³⁶ J. HRDLIČKA, *Měšťan*, s. 151.

¹³⁷ K. POLESNÝ, *Manuál*, s. 180.

¹³⁸ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 77, sign. II-71.

¹³⁹ Při pořádání fondu města Lhenice v SOKA Prachatice bylo na horní okraj štítku připsáno tužkou „71“ – jedná se o číslo signatury.

¹⁴⁰ Na přední přidešti však bylo později připsáno modrou tužkou „*Netolice <12> 84*“.

chází jeden prázdný list. Vazbou je protažen červenobílý provázek, jehož svázané konce jsou připevněny pečetí k poslednímu listu z jeho rubní strany. Samotná pečeť červené barvy je ve velmi špatném stavu. Jsou na ní však v dolní části rozpoznatelné hradby, nad nimiž se tyčí strom, proto se dá předpokládat, že se jedná o pečeť městečka Lhenice.

V celé knize je použita foliace, jež však nezahrnuje titulní list a prázdný list, který za ním následuje. Během foliace bylo přeskočeno číslo 33, proto kniha list s tímto číslem neobsahuje a po listu s číslem 32 následuje hned list s číslem 34. Poslední list je označen číslem 186, na jehož rubní straně se nachází již výše zmíněná pečeť. V knize se nacházejí zápisy v češtině psané českou novogotickou kurzívou. Pokud však bylo do knihy připsováno i vyjádření vrchnosti k dané záležitosti, byl přepis takové písemnosti zachován v originálním jazyce - totiž v němčině psané německým novogotickým kuren-tem. Humanistické písmo bylo použito pouze v případě, kdy si městský písař při zápisích vypomáhal latinskými slovy.

Knihy byla založena roku 1733. Prvním písařem, který do ní vedl jednotlivé zápisy, byl František Preininger. Na jeho místo poté přišel Václav Ortner, jemuž patří záznamy v knize z let 1736-1766. Toho nahradil v roce 1766 Jan Antonín Ortner, jenž se stal posledním oficiálním písařem zapisujícím do této knihy.

Přestože jádro knihy tvoří zápisy z let 1733-1776, nachází se v ní ještě tři záznamy, které tento rozsah přesahují. Jedná se o zápis z 25. května 1803, ve kterém jsou popsány škody po ničivém dešti, jenž Lhenice zasáhl.¹⁴¹ Druhý zápis je z 8. května 1806, který se týká sporu mezi Mikulášem Kunešem a Vojtěchem Noskem.¹⁴² Poslední je pak záznam z 11. července 1812 popisující opět škody v městečku způsobené deštěm.¹⁴³

Knihy byla původně rozdělena na dvě tematické části, které obsahují zápisy řazené chronologicky. Do první části měla být zapisována jednotlivá urovnání sporů mezi lhenickými měšťany spolu s dalšími zápisy, které městská rada uznala za vhodné uchovat pro budoucí paměť.¹⁴⁴ Tato část však svůj původní účel na čtyřicátém prvním listu ztratila, proto se „*ostatek této knihy sub titulo manual*“ zanechal „*od listu 42 až na list*

---

¹⁴¹ TAMTÉŽ, fol. 55r-55v.

¹⁴² TAMTÉŽ, fol. 56r-56v.

¹⁴³ TAMTÉŽ, fol. 57r-58r.

¹⁴⁴ TAMTÉŽ, fol. 1r-41v.

130^{ty} pro ingrosírování testamentů“.¹⁴⁵ Pro tento nový účel však nebyla kniha nijak urgentně využívána, o čemž svědčí fakt, že zde bylo uvedeno pouze deset závětí pořizovaných v rozmezí let 1772-1776 a do manuálu zanesených v letech 1775-1776.¹⁴⁶ Za testamenty, vyjma čtyř listů, na které byly zapsány tři již výše zmíněné záznamy z 19. století, zůstal zbytek listů vyhraněný pro zápisy posledních vůlí nevyužit.

Druhá část knihy sloužila od jejího založení pro evidenci jednotlivých dluhopisů, které byly dovedeny až ke konci knihy.¹⁴⁷ Za nimi zůstalo pouze šest volných listů, na které nebylo už nic zapsáno. Kniha byla definitivně uzavřena až 2. června 1850, což stvrdil svým podpisem tehdejší lhenický starosta František Pronhofer.¹⁴⁸

4.2. Typologie sporů

Náš zájem budeme tedy soustředit na první část této knihy, do které byla zaznamenávána sporná agenda, než došlo k jejímu nahrazení zápisy testamentů. Abychom mohli sledovat četnost jednotlivých sporů, musíme si nejprve představit určitou typologii, díky níž můžeme následně spory rozčlenit do tematických skupin.

V českém prostředí se pro členění různých deliktů upřednostňují dva přístupy klasifikace, které k sobě nemají příliš daleko. První typologii vytvořil Karel Malý, jenž se zabýval českým trestním právem a studoval případy řešené před zemskými i městskými soudy.¹⁴⁹ Tuto typologii použil například Petr Kreuz při svém studiu případů řešených komorním soudem v první polovině 16. století.¹⁵⁰ Druhou typologii vytvořil Jaroslav Pánek, jenž se zabýval městským hrdebním soudnictvím v pozdně feudálních Čechách.¹⁵¹ Pánkovo členění deliktů přejal ve své práci například Jaroslav Čechura,

---

¹⁴⁵ TAMTÉŽ, fol. 41v.

¹⁴⁶ TAMTÉŽ, fol. 42r-54v.

¹⁴⁷ TAMTÉŽ, fol. 132r-180v.

¹⁴⁸ TAMTÉŽ, fol. 180v.

¹⁴⁹ Karel Malý užívá toto členění: 1) delikty proti ideologickým základům feudálního státu, státního zřízení a jeho představitelům; 2) delikty proti právnímu řádu, bezpečnosti a veřejnému pořádku; 3) delikty proti feudálnímu vlastnictví; 4) delikty proti životu a zdraví; 5) delikty proti osobním právům (osobní svobodě, cti, manželství); K. MALÝ, *Trestní právo*, s. 28.

¹⁵⁰ P. KREUZ, *Postavení a působnost komorního soudu v soustavě českého zemského trestního soudnictví doby předbělohorské v letech 1526–1547*, Praha 2000.

¹⁵¹ Jaroslav Pánek používá tuto klasifikaci: 1) činy proti oficiální ideologii; 2) činy proti panovníkovi a státnímu zřízení; 3) činy proti pozemkové vrchnosti; 4) činy proti místní administraci.

který se zabýval kriminalitou v raném novověku na několika jihočeských panstvích.¹⁵² Tyto typologie se však soustředily pouze na trestněprávní agendu. Z té se pokusila vyčlenit civilněprávní případy ve své práci Tereza Siglová, která se zabývala spory obyvatel městeček na pardubickém panství. V jejím pojetí pak vypadala typologie jednotlivých deliktů následovně:¹⁵³

Trestněprávní spory:

1. urážka autority -
  - a) panovníka,
  - b) vrchnostenského úředníka,
  - c) duchovní osoby, rouhání,
  - d) městské rady nebo rychtáře,
  - e) cechovní organizace,
2. spory o čest
3. násilné spory (výtržnosti, ublížení na zdraví, zabití a vražda),
4. majetkové (krádeže, loupeže, podvod, pytláctví, zpronevěra),
5. zásadní porušení soužití -
  - a) útok nebo vyhrožování útokem,
  - b) žhářství nebo vyhrožování žhářstvím,
  - c) činy proti mravům (např. smilstvo) a manželské spory.

Civilněprávní spory:

1. majetkové pře -
  - a) dluhy, obstavuňk,
  - b) dědictví,
  - c) škody na majetku,
  - d) užívací právo,
2. procesní pře,
3. pracovní spory.

Vzhledem k tomu, že se ve Lhencích odehrávaly v 18. století především civilněprávní spory, využijeme pro rozčlenění jednotlivých deliktů výše zmíněnou typologii Terezy Siglové, která nejvíce vyhovuje potřebám pro naše členění.

---

vě; 5) činy proti životu a zdraví; 6) činy proti majetku; 7) činy proti cti; 8) činy proti mravnosti; J. PÁNEK, *Městské hrdelní soudnictví*, s. 712-713.

¹⁵² J. ČECHURA, *Kriminalita*.

¹⁵³ T. SIGLOVÁ, *Soudové*, s. 88-89.

Tato typologie obsahuje ideální typy, které se ale v reálném životě nemusely vždy v takové podobě objevit. Obsahově se mohly některé typy sporů prolínat, a to nejen v rámci trestněprávních či civilněprávních sporů, ale i mezi oběma hlavními skupinami. Část sporů v sobě mohla obsahovat hned několik složek, což je typické především pro spory o čest, neboť nářky cti často vyvrcholily rvačkami a ublížením na těle, a docházelo tak k jejich prolínání s násilnými spory.¹⁵⁴

Pro zařazení sporů do jednotlivých typů a podtypů bude v našem případě rozhodovat zejména to, co bylo hlavním předmětem projednávání před městským soudem při snaze o narovnání konfliktu. V této části knihy se kromě jednotlivých narovnání vyskytují také zápisy, které se snažily předejít případným konfliktním situacím. Už jen jejich samotný zápis svým způsobem odráží konfliktní potenciál, proto budeme s těmito zápisy nakládat jako s možnou spornou situací, ale zařadíme je do zvláštní skupiny „ostatní“. Mezi zápisy se nacházelo také pár obecných záznamů, které však nelze přiřadit k žádnému spornému typu, neboť v zásadě nemají žádný konfliktní charakter. Mohlo se jednat o koupi pozemku, vyplácení peněz na mše, poslední vůli atd. Tyto zápisy, ač jistě zajímavé, nemají pro nás v této práci žádnou hodnotu, proto je nebudeme zahrnovat do typologie jednotlivých sporů. Speciálním typem zápisů pak nakonec byly obecné vyhlášky městské rady nebo záležitosti týkající se celé obce.

Máme-li nyní stanovena všechna kritéria, můžeme si konečně představit tabulku, v níž si přehledně znázorníme četnost jednotlivých sporů, ke kterým došlo mezi lhenickými měšťany v letech 1733-1775.

Trestněprávní spory			Civilněprávní spory				
Urážka městské rady	Spory o čest	Porušení soužití (žhářství)	Dluhy, obstaruňk	Dědictví	Škody na majetku	Uživací právo	Pracovní spory
1	4	1	17	6	6	10	1
6			40				
Celkem 46							
Ostatní				10			

¹⁵⁴ TAMTÉŽ, s. 89.

Při bližším pohledu na tabulku můžeme konstatovat, že se ve sledovaném období z naprosté většiny jednalo o civilněprávní spory, které tvořily 87 % z celkového počtu všech sporů zaznamenaných ve studované knize. Zbýlých 13 % pak připadlo na trestněprávní spory.

Podívejme se nejprve na civilněprávní spory, z nichž se všechny až na jednu výjimku týkaly majetkových pří. Největší zastoupení mezi nimi měly dluhy (42 %). Druhým nejpočetnějším konfliktním typem v této oblasti byly pře o užívací právo, které zaujímaly 25 %. Shodný počet deliktů připadl na spory o dědictví a spory týkající se škod na majetku (po 15 %). 3% nakonec připadly na pracovní pře.

Zdá se, že trestněprávní spory nebyly v tomto období ve Lhenicích nijak časté, proto ani nemá smysl převádět jejich zastoupení na procentuální poměr. Pouze jedenkrát došlo k urážce městské rady jako celku. Jednou bylo také porušeno klidné soužití v otázce zhárství (a to ještě nepřímo). Ve čtyřech případech pak městský soud řešil spory týkající se nářku cti.

Ve skupině „ostatní“ se objevilo deset případů, které však nebyly zahrnuty do celkového počtu jednotlivých sporů. Ani mezi ně zahrnuty být nemohly, protože se o žádný spor v pravém slova smyslu nejednalo. V jejich zápise ale hned od začátku rezonuje určitý druh napětí, kterému se městská rada snažila předejít ještě dříve, než došlo k jeho vzplanutí a následné proměně v konflikt. Uveďme si alespoň jeden příklad za všechny. 17. července 1758 vešel na lhenickou radnici Ondřej Mayer, který žádal tamní radu o povolení vystavit si pro vlastní potřebu vedle svého domu malou stodolu. Rada mu vyhověla, avšak s podmínkou, „*[k]dyž z pole voziti bude, aby jistým sousedům, který svůj dobytek okolo tý nový stodolky poženou, s vozem na cestě na překážku nebyl, a to po každý bedlivě vyšetřiti povinnen bude, aby žádná stížnost naproti tomu nebyla*“.¹⁵⁵ Jak je vidět, rada si byla dobře vědoma toho, že s povolením výstavby by mohly v budoucnu vznikat určité nevole, proto si ihned vymínila, aby Ondřej Mayer dbal na dodržování prostupnosti okolo tohoto nového stavení a nezadal příčinu ke vzniku nějakého sporu.

Při vytváření typologie je třeba si uvědomit jednu důležitou věc. Jak už bylo řečeno v úvodu této kapitoly, spoustu sporů mohl urovnat hned na místě konfliktu městský rychtář, popřípadě se mohly vyřešit samovolně, proto o nich nezůstalo žádné svě-

---

¹⁵⁵ SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 77, sign. II-71, fol. 19r.

dectví. V našem případě se tedy jedná pouze o spory, které se dostaly do takové fáze, že o jejich nápravě musel rozhodnout verdikt městského soudu. O historickém pozadí těchto sporů máme proto zachovanou zprávu díky městskému písaři, který průběh takovýchto soudů (nebo aspoň vyřčení rozsudku) zaznamenal do příslušné městské knihy. V žádném případě tedy nelze tvrdit, že se jedná o všechny spory, které se v rozmezí let 1733-1775 ve Lhenicích odehrály. Přesto ale jde o reprezentativní vzorek sporů projednávaných před městským soudem, který může vést k určitému zevšeobecnění.

V této podkapitole jsme si roztřídili jednotlivé pře mezi lhenickými měšťany do příslušných skupin. Nyní se pojd'me podívat blíže na samotné spory.

4.3. Trestněprávní spory

Ve sledovaném období byly nejčastějšími trestněprávními konflikty mezi lhenickými měšťany spory o čest. To je však celkem pochopitelné, protože nic nebylo pro člověka raného novověku cennější než jeho dobrá pověst, osobní bezúhonnost a čest. Ta byla předpokladem pro utěšené vztahy se sousedy, podmínkou pro úspěch v práci, pro dobrou sňatkovou politiku či získání úřadu v městské společnosti.¹⁵⁶ V předchozí kapitole jsme již viděli, že obecní starší se dožadovali v roce 1788 sesazení tehdejšího lhenického purkmistra Jakuba Müga, neboť nechtěli mít za svého představeného někoho, kdo měl pošpiněnou čest. Veřejně vyslovenou urážku nemohl v období raného novověku nikdo ponechat bez povšimnutí. Napadený se musel dovolávat navrácení své cti. Většinou žaloval nařčený před soudem, který mohl před zraky veřejnosti útočníka uznat vinným a osočenému vrátit zpět jeho čest.¹⁵⁷

V letech 1733-1775 se v městečku odehrály čtyři spory, které se týkaly nářku cti. Ve dvou případech se jednalo o nařčení osob, které byly součástí tehdejší městské rady. Přestože se jednalo o příslušníky městské rady, zařadil jsem tyto spory mezi běžné konflikty o čest, protože mají spíše charakter osobního rázu než útok na městskou radu jako instituci. První z těchto konfliktů se stal 16. dubna 1744, kdy Ondřej Pintr „*v příbytku pana primasa Jakuba Trnky na pana Vojtěcha Kiglera křivé svědectví vydal, že by on v přítomnosti Alžběty Štifterový tajnost raddy vynášel*“.¹⁵⁸ Jednalo se však o křivé nař-

---

¹⁵⁶ R. van DÜLMEN, *Bezectní lidé. O katech, děvkách a mlynářích*, Praha 2003, s. 7.

¹⁵⁷ TÝŽ, *Kultura*, II, s. 194.

¹⁵⁸ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 77, sign. II-71, fol. 3v. V případě že by bylo toto nařčení prokázáno, jednalo by se o vážné provinění, neboť článek A8 městských práv sta-

čení, což následně Vojtěch Kigler doložil před městskou radou, proto jej rada z tohoto nactiutrhání očistila. Naproti tomu Ondřej Pintr byl obviněn z křivé výpovědi, za což byl povinen omluvit se Kiglerovi před celou shromážděnou obcí a složit pokutu 5 kop grošů míšeňských. Navíc měl být držen v městském vězení, „*dokudby to vše co vejš psáno jest, v skut[k]u nevykonal*“.¹⁵⁹

Druhý případ se odehrál hned následující rok, kdy Kašpar Podlaha opakovaně urazil tehdejšího primátora Jakuba Trnku. Za svými slovy si stál i před městským soudem, přestože svá slova nemohl žádným způsobem dokázat. Za to mu soud vyměřil pokutu 6 kop grošů míšeňských, s čímž se však Podlaha nespokojil a odeslal písemnou žalobu přímo netolickému hejtmanovi, k němuž se posléze dostavil i osobně. Ani před hejtmanem však nemohl svá slova dokázat, „*pro tu příčinu věc ta zase zpátky od urozeného pana hejtmana nám v moc uvedena a dána jest, aby týž soused náš Kašpar Podlaha tu předešlou od nás uznanou pokutu těch 6 kop [grošů míšeňských] složiti hleděl*“.¹⁶⁰ Hejtman dal lhenické radě dále na vědomí, že kdyby se Podlaha opět něčeho podobného dopustil a znovu se protivil proti představeným osobám v městské radě „*a sousedskou poslušnost zachovávatí nechtěl, máme jeho ihned bezevšeho ohledu za regrutu vzítí, a tam kam patří odevzdati*“.¹⁶¹ Pod celým zápisem se pak v manuálu nachází přípis z roku 1758, který sděluje, že se Kašpar Podlaha s Jakubem Trnkou srovnali podáním ruky, proto neměl nadále nikdo Podlahovi kvůli tomuto křivému nařčení nic vytýkat. Celý přípis je však přeškrtnut, proto se můžeme domnívat, že Podlaha toto usmíření porušil. Vzhledem k tomu, že se celý spor udál v roce 1745 a k jejich „usmíření“ došlo až v roce 1758, nebylo by nic divného na tom, že k tomuto porušení z jedné strany došlo. Byli bychom tak svědky zatvrzelého nepřátelství dvou osob, které mohlo trvat klidně po větší část jejich života.

Ve zbylých dvou sporech se také jednalo o nařčení, která stejně jako v předchozích případech nebyla prokázána. Avšak delikventi museli uhradit pouze pokutu, kterou jim stanovila městská rada.¹⁶²

---

novoval, že „*konšel tajnost rady chovej, by potom, z auřadu propuštěn byl, a to pod ztracením hrdla*“; J. JIREČEK (ed.), *Práva*, s. 8.

¹⁵⁹ SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 77, sign. II-71, fol. 4r.

¹⁶⁰ TAMTÉŽ, fol. 7v.

¹⁶¹ TAMTÉŽ.

¹⁶² TAMTÉŽ, fol. 10v-11r, 38r-38v.

Když si tyto spory o čest shrneme, zjistíme, že neprokázaná urážka člena městské rady byla ve Lhenicích trestána mnohem tvrději než urážka obyčejného měšťana.¹⁶³ Kromě pokuty hrozilo těmto provinilcům ještě vězení, v horším případě i možnost naverbování do armády. Pokuty za křivé nařčení, jejichž součástí byla vždy i omluva „pošpiněné“ osobě, se pohybovaly v rozsahu 5-10 kop grošů míšeňských. Pokuta pak byla následně dělena na třetiny, z níž jedna třetina přišla k obci (popřípadě soše sv. Jana Nepomuckého), druhá k záduší a třetí městské radě. Důležitou roli hráli ve sporech o čest také svědci, kteří stanuli před městským soudem, aby vypovídali, že nařčená osoba je člověk počestný.¹⁶⁴ Příčinou vzniku těchto sporů mohla být i pouhá závist, jako například ve sporu mezi Janem Houškou a Janem Trnkou, kde rada uvážila, že „*Jan Houška nemajíce žádné důležité příčiny, z pouhé zlosti a závisti témuž Janovi Trnkovi překážku činiti mínil, protož témuž nařízeno, aby on budoucně v tom pokoj zachovati hleděl, proti magistrátu a nebo proti jeho bližním sousedům utrhačné slova se neopovážil mluvití a neb jej klítí*“.¹⁶⁵

Dalším trestněprávním deliktem byla urážka celé lhenické rady včetně městského písaře. Stalo se tak 25. srpna 1746, kdy Norbert Erhart jak proti městské radě, tak proti radnímu písaři „*mezi jinšíma sousedy všelijaký utrhačný slova mluvití, že by oni křivě soudili a jemu v jednom i druhým všeliký křivdy činil*“.¹⁶⁶ Nic ze svých slov ale nemohl dokázat, proto mu rada nařídila, aby za toto křivé nařčení zaplatil pokutu 6 kop grošů míšeňských, z toho měly 4 kopy připadnout k záduší a 2 kopy městské radě. Kdyby se však chtěl něčeho takového znovu dopustit a proti městské radě a písaři opět „*bouřiti se opovážil, bude povinen trojnásobnou takovou peněžitou pokutu složití [...] což on slíbil, budoucně lepší pozor na sebe dáti, a takové darebné slova víc že nechce mluvití*“.¹⁶⁷ V tomto případě nebyl nařčen jednotlivý člen městské rady, nýbrž celá rada jako instituce včetně městského písaře. V zájmu rady tedy bylo během soudního líčení uhájit své výsadní postavení v městečku a dokázat, že je počestná a chová se ke všem

---

¹⁶³ To souvisí s článkem A40 městských práv: „*Měšťané a obyvatelé města, správcům města poslušni i poddáni býti, k nim se uctivě chovati a sobě jich jako otcův vážiti (nepomlouvajíce jich zjevně ani tajně) mají*“; J. JIREČEK (ed.), *Práva*, s. 25.

¹⁶⁴ „*poněvadž týž nařknutý Jann Erhart skrze hodnověrného svědka se legitimiroval*“; SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 77, sign. II-71, fol. 38r.

¹⁶⁵ TAMTÉŽ, fol. 11r.

¹⁶⁶ TAMTÉŽ, fol. 8v.

¹⁶⁷ TAMTÉŽ.

měšťanům spravedlivě. Proto se tohoto soudního líčení zúčastnili všichni členové rady, což v obyčejných soudních případech nebyvalo běžné. Oproti předchozím případům, kdy byl nařčen pouze jeden člen městské rady, se nám může rozsudek zdát na první pohled celkem mírný, avšak podíváme-li se na celý spor blíže, uvidíme, proč tak Lhenická rada mohla učinit. Jestliže si Erhart stěžoval, že jej rada soudí křivě,¹⁶⁸ nemohla ho přeci uvrhnout do vězení, žádat od něj omluvu před celou obcí a ještě ho pokutovat. Tím by se pouze mohla v očích Lhenických obyvatel potvrdit Erhartova slova, že se mu snaží opravdu křivdit. Namísto toho rada zvolila mírnější přístup, avšak z dlouhodobého hlediska pro ni výhodnější – Erhart se zavázal, že již po Lhenicích nebude znovu šířit pochybovačná slova o výkonu spravedlnosti městské rady. Od porušení svého slibu jej měla navíc odradit trojnásobně vyšší pokuta v případě, že by se znovu neodůvodnitelně opovážil vystoupit proti počestnosti městské rady. Tímto způsobem tedy uhájila Lhenická rada své postavení v městečku a zajistila si v tomto ohledu i klid do budoucna.

V posledním trestněprávním činu došlo nepřímo k porušení soužití v oblasti žhářství. V městečku panovalo nařízení, které zakazovalo sušit len okolo kamen, aby nedošlo k jeho případnému vznícení a následnému vzniku požáru. I přes tento zákaz 12. listopadu 1755 v příbytku Jakuba Simoty „*len okolo kamen sušili a skrze to nebezpečenství ohně patrně jsme spatřili, pročez za tu jeho prokázanou neposlušnost 3 kopy peněz pokutu složit a k tomu ještě arestem obecním do libosti magistrátu obtížen býti má*“.¹⁶⁹ Nejednalo se tedy o přímý doklad žhářství, nýbrž pouze o porušení nařízení v otázce žhářství. Proto byl tento případ zařazen do této skupiny, jelikož k porušení poklidného soužití jednoznačně došlo.

Toto tedy byly veškeré trestněprávní konflikty zapsané v manuálu, které se odehrály ve Lhenicích v letech 1733-1775. Ačkoliv mohly některé spory provázet i násilností, žádný konkrétní čin týkající se přímo fyzického útoku nebo dokonce vraždy nebyl v manuálu zapsán. Lze to zčásti vysvětlit i tím, že na rozdíl od „divokého“ 16. století se 18. století vyznačovalo podstatně nižší násilnou kriminalitou.¹⁷⁰ Stejně tak nebyly zaznamenány ani žádné podvody či krádeže, což lze přičítat tomu, že Lhenice byly malé

---

¹⁶⁸ Norbert Erhart mohl mít na mysli svůj spor s Matoušem Stožickým o užívací právo u jeho domu, který se odehrál o dva roky dříve a který dopadl v Erhartův neprospěch. O tom, že nedůvěřoval městské radě, může svědčit také to, že se i přes definitivní rozsudek rady dvakrát obrátil s požadavkem přesouzení tohoto rozsudku na netolického hejtmana. TAMTÉŽ, fol. 4v-6r.

¹⁶⁹ TAMTÉŽ, fol. 14r.

¹⁷⁰ R. van DÜLMEN, *Kultura*, II, s. 247.

městečko, kde se takříkajíc znal každý s každým. Nepřátelské vztahy zde tedy vygradovaly spíš hádkou a následným sporem o čest, než nějakými systematickými krádežemi či podvody.

4.4. Civilněprávní spory

Jestliže byla pro raně novověkého člověka jedním z nejdůležitějších statků jeho čest, pak stejnou váhu, ne-li ještě větší, přikládal svému majetku. Zápisy o civilněprávních sporech ve Lhenicích v letech 1733-1775 naprosto převážily nad spory trestněprávními. Ze čtyřiceti záznamů o těchto typech sporů se až na jednu výjimku jednalo vždy o pře, v nichž hrál hlavní roli majetek. V jednom případě šlo o pracovní spor. Nyní se blíže podíváme na jednotlivé typy konfliktů v této oblasti, z nichž se největší podíl týkal sporů o dluhy.

4.4.1. Spory o dluhy

Spory o dluhy se staly pro sledované období vůbec nejčastějším typem konfliktů, které musela lhenická rada řešit. Soudní cestou si chtěli žalobci zpravidla zajistit splacení peněz, které zapůjčili nebo aspoň náhradu pro případ nesolventnosti dlužníka, například v podobě užívání pozemku. Obžalovaní zase mohli namítat, že dluhy jsou příliš vysoké, proto se touto cestou snažili alespoň o rozdělení splátek do delšího časového období.¹⁷¹

Ze sedmnácti zaznamenaných případů došlo čtyřikrát k situaci, kdy se dlužník, v momentální situaci neschopný splácet dluh, domluvil se svým věřitelem a na základě této domluvy stvrzené před městskou radou věřiteli prozatímně zastavil k užívání některý ze svých pozemků. Po zaplacení celkového dluhu měl tento pozemek však připadnout zpět svému původnímu majiteli. Jako příklad nám poslouží spor o dlužnou částku z roku 1769 mezi tehdejším lhenickým mlynářem Antonínem Krillem a Francem Krillem. Lhenický mlynář předstoupil roku 1771 před městskou radu, které sdělil, že Francovi Krillovi zapůjčil v roce 1769 20 zlatých. Načež byl předvolán do radnice Franc Krill, který potvrdil, že *„Antonínovi Krilovi 20 zl. spravedlivě dlužen zůstává, a poněvadž již A[nn]o 1769 takový dluh a to 6 Aprilis eiusdem anni svůj počátek dosáhl tím způsobem, že on debitor věřiteli svému [...] grunt svůj vlastní a nezávadný v slově v brusným u silnice ležící [...] na 3 létha porád zběhlý totižto od 6 Aprilis 1769 až do 6*

¹⁷¹ T. SIGLOVÁ, *Soudové*, s. 196.

*dato 1772 inclusive k užívání podstaupil*¹⁷². Oba dva se dále dohodli na tom, že po zaplacení dlužné částky připadne tento grunt k užívání zpět Francovi Krillovi.

Ve zbylých třinácti případech se dlužník s věřitelem vždy dohodli na rozdělení celkové částky a jejím postupném splácení v domluvených termínech. Splácení se tak zpravidla protáhlo i na několik let. V jednom případě byl pod celou dohodu připsán přípis, ve kterém se píše, že pokud by dlužník v prvních dvou termínech splátky nezaplátil danou částku, mohl na něm věřitel vyžadovat okamžitě nárazové zaplacení celkového dluhu. Zároveň šlo o jediný spor, ve kterém se dlužník ke svému dluhu sice přiznal, ale pokusil se úmyslně snížit jeho hodnotu o deset zlatých. Jednalo se o konflikt mezi Jakubem Mügem a Vojtěchem Tyrnhoferem z roku 1771, kdy Jakub Mügo zapůjčil Vojtěchovi Tyrnhoferovi 55 zlatých. Když se však dožadoval navrácení svých peněz, Tyrnhofer tvrdil, že mu dluží pouze 45 zlatých. Lhenická rada proto musela předvolat „*hodnověrného*“ svědka Antonína Tyrnhofera, který potvrdil, že Vojtěch Tyrnhofer opravdu dluží Mügovi 55 zlatých. Obě strany se nakonec dohodly na tom, že celková částka bude splácena po dobu pěti let, „*a to sice A[nn]o 1771 na den svatého Michala 10 zl[atých], 1772 dato 10 zl[atých], 1773 dato 10 zl[atých], 1774 dato 10 zl[atých], pak 1775 dato 15 zl[atých] agit. 55 zl[atých] nad kterýmžto porovnání oba uvykli*“¹⁷³. Zápis pak pokračuje dodatkem, „*pokudžby nadřecený debitor Vojtěch Tyrnhofer Iⁿⁱ z předepsaných jedno ročních termínů neb 2^{hý} vyplniti zanedbal [...] nadepsanou summu 55 zl[atých] zcela zauplna vyplniti v tom pádu povinen bude*“¹⁷⁴.

Abychom se podívali na to, jak mohlo vypadat projednávání sporů tohoto typu před lhenickou radou, nahlédneme do knihy na rozličná „*ouřadní jednání*“¹⁷⁵. Věřitel se dostavil před městský soud, kterému sdělil, že před „*dlouhým*“ časem zapůjčil konkrétní osobě určitou částku a nyní se nemůže domoct jejího splacení.¹⁷⁶ Dlužník byl následně předvolán na radnici, kde byl v první řadě tázán, jestli částka, kterou jeho věřitel pohledává, odpovídá. Pokud dlužník s uvedenou částkou souhlasil, přišla na řadu další otázka, kterou se zjišťovala příčina, proč dosud tuto částku svému věřiteli nesplatil. Odpovědi se mohly různit, ale veskrze se dlužník bránil tím, že nyní pro svou chudobu „*pení-*

¹⁷² SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 77, sign. II-71, fol. 23r.

¹⁷³ TAMTÉŽ, fol. 24r.

¹⁷⁴ TAMTÉŽ, fol. 24v.

¹⁷⁵ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 22, sign. II-16.

¹⁷⁶ Mohlo se jednat o půjčku, která proběhla již před třemi lety; TAMTÉŽ, fol. 13v.

ze [...] v tom stavu dáti nejní“¹⁷⁷ nebo „těžkost svou předstírá“,¹⁷⁸ načež žádal svého věřitele, aby s ním měl ještě strpení a počkal než se jeho finanční situace zlepší, případně se zavázal splatit dlužnou částku k určitému datu. Věřitelé vesměs proti prodlužování splátky nic nenamítali, jelikož měli nyní navrácení svých peněz pojištěni městským soudem.

Když se podíváme na výši půjček, pak se v průměru jednalo o částku 72 zlatých. Nejvyšší částka dosáhla hodnoty 225 zlatých, nejnižší naopak 8 zlatých. Ve čtyřech případech se jednalo o nadlokální spory o dluh, neboť se lheničtí měšťané zadlužili u osob, které nepocházely z městečka. Tyto osoby se pak následně dostavily na lhenickou radnici, aby jim tamní radní pomohli soudní cestou dlužnou částku vymoci. Z toho vyplývá, že spory tohoto typu měl vždy na starosti soud ve městě, v němž pobýval dlužník. Ve zbylých třinácti případech šlo o spory o dlužné částky pouze mezi lhenickými měšťany, tudíž se odehrály výlučně v rámci městečka.

4.4.2. Spory o užívací právo

Dalším typem civilněprávních sporů byly konflikty týkající se užívacího práva. Hned po sporech o dluhy se jednalo o nejčastější pře, které byly ve lhenickém manuálu zapsány. Pro tyto konflikty bylo typické, že plynuly z nutnosti obhospodařování pozemků, protože lidé si na ně především potřebovali zajistit svůj přístup. Majitel pozemku, který měl průchod zajistit, mohl být zase nespokojený s realizací, když mu průjezdem vozů či průchodem dobytka vznikaly škody.¹⁷⁹ Cílem městské rady se pak většinou stávala snaha o smírné řešení těchto sporů, popřípadě nalezení nějaké střední cesty, která by co nejvíce vyhovovala sporným stranám a daný problém následně jednou pro vždy vyřešila.

V zaznamenaných případech šlo převážně o spory takového typu, kdy se obě strany znesvářily právě v příčině užívání cesty ke svému pozemku nebo kvůli projíždění přes cizí pozemek. Tak musela lhenická rada v roce 1744 řešit spor mezi Vavřincem Tyrnhoferem a Matějem Kregorou, který si stěžoval, že se Tyrnhofer opovážil přes jeho „grunt jezdit a jemu skrze to na ovsu velkou škodu způsobiti“.¹⁸⁰ Rada tedy vyšla na

---

¹⁷⁷ TAMTÉŽ, fol. 14r.

¹⁷⁸ TAMTÉŽ, fol. 13v.

¹⁷⁹ T. SIGLOVÁ, *Soudové*, s. 214.

¹⁸⁰ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 77, sign. II-71, fol. 6r.

zmíněný grunt, kde očividně spatřila, jak Tyrnhofer jezdí přes Kregorovo pole, načež mu nařídila, aby hleděl Kregorovi „za tu učiněnou škodu na ovsu zadosti učiniti [a] budoucně se neopovážil přes svrchu jmenovaný grunt jezdit ani doháněti“.¹⁸¹ To by však neřešilo problém z dlouhodobého hlediska, jelikož se Tyrnhofer tak jako tak potřeboval dostat dál za Kregorovo pole, kde se nacházel jeho pozemek. Proto tedy rada učinila další nařízení, ve kterém povolovala projíždění přes grunt Václava Syrůčka všem osobám, jejichž pozemek se nacházel za jeho dílem pozemku. Při projíždění však všichni včetně Tyrnhofera měli dbát na to, aby jeho pozemek zůstal co nejvíce ušetřen a „témuž Syrůčkovi zbytečně škody [na něm] nečiniti“.¹⁸²

Aby se spory tohoto typu v budoucnu již neopakovaly, mohla rada dále stanovit určitou pokutu, která měla být zaplácena v případě, že by došlo k opětovnému porušení již narovnané nevole. Výše pokut se pohybovala od tří do deseti kop grošů míšeňských.

Jelikož byla další nezbytností pro obhospodařování pozemků voda, mohl se spor vést také právě kvůli přístupu k ní. Ten se někdy zajišťoval služebností studně na pozemku, v jejímž rámci někteří sousedé používali studnu společně a majitel pozemku, na němž se zdroj vody nacházel, jim neměl v přístupu bránit.¹⁸³ Problém mohl nastat ve chvíli, kdy došlo ke změně majitele pozemku či usedlosti, který se rozhodl nedodržovat staré zvyklosti a začal ostatním bránit v přístupu ke studni. Takovýto případ se odehrál v roce 1748 mezi Vítem Štifterem a Lukášem Tušlem, když Lukáš Tušl „jakožto přistupující nový hospodář“¹⁸⁴ odepřel domu štifterovskému přístup ke studni, která se nacházela v jeho zahradě. Že má rodina Štifterů na vodu z této studny právo, potvrdili „hodnověrní sousedé a pamětníci“, kteří vypověděli, že „starý hospodáři na štiftarovským domě tuž vodu užívali a tušlovský nikdy žádnéj odpor proti tomu nekladli, nýbrž spokojeni byli, pročez za slušno jest, aby i tento nynější hospodář i potomci jeho této služebnosti v užíváním oučastni byli“.¹⁸⁵ Rada proto shledala odpírání tohoto práva za nelegitimní a nařídila Tušlovi, aby Štifterům nebránil v přístupu ke studni. K zabránění vzniku dalších nevolí si měla rodina Štifterů na vlastní náklady zhotovit vrata do sadu Lukáše

---

¹⁸¹ TAMTÉŽ, fol. 6v.

¹⁸² TAMTÉŽ.

¹⁸³ T. SIGLOVÁ, *Soudové*, s. 221.

¹⁸⁴ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 77, sign. II-71, fol. 10r.

¹⁸⁵ TAMTÉŽ.

Tušla, aby nemusela chodit pro vodu skrz jeho dvůr. Obě rodiny se pak měly rovnocenně podílet na opravě studny v případě, že by došlo k jejímu poškození.

Pře týkající se pozemků a užívacího práva plynuly tedy zejména z nevyjasněných majetkových poměrů nebo z věcných břemen, která vážla na určitých nemovitostech a ostatním sousedům zaručovala jejich práva.¹⁸⁶

Typickým znakem pro spory o užívací právo byla situace, kdy poškozený požádal městskou radu, aby učinila tzv. „vejchodnou“.¹⁸⁷ V takovém případě se někteří členové rady odebrali na konfliktní místo a po zhodnocení celé situace následně spor rozsoudili. Součástí těchto „vejchozů“ mohlo být i vysazování mezníků, jejichž prostřednictvím se vytyčily hranice jednotlivých pozemků, což mělo zabránit dalším nejasnostem a následným nevolím v otázce vlastnictví,¹⁸⁸ jak si ještě ukážeme v další podkapitole.

4.4.3. Škody na majetku

Spory o užívací právo mohly snadno vygradovat v další typ majetkových sporů, a sice ve škody na majetku. Ve sledovaném období máme ve Lhenicích doloženo šest případů, které byly tohoto charakteru. Ve čtyřech z nich učinila lhenická rada stejně jako při sporech o užívací právo „vejchoz“, aby spatřila veškeré škody způsobené cizím přičiněním na vlastní oči. Tyto spory mohly vznikat buď úmyslným, nebo neúmyslným zaviněním, ačkoliv není vyloučeno, že v případě neúmyslného zavinění mohli jednotliví delikventi minimálně tušit, že svým konáním mohou způsobit újmu svým sousedům.

Ve třech případech se jednalo o škody způsobené vodou. Mohlo jít o nedovolené přehrazování toku vody, popřípadě o situaci, kdy měl viník povinnost nějaký tok vyprazdňovat, aby se následně nerozléval na pozemky jeho sousedů. Tento typ sporu mohl vzniknout celkem jednoduše, o čemž svědčí konflikt, jemuž zavládl Václav Kö-

---

¹⁸⁶ T. SIGLOVÁ, *Soudové*, s. 213.

¹⁸⁷ „Létha páně 1734, dne 9 Juli, tak jakož před celý magistrát předstoupil Antonín Šíma, žádaje P[ana] P[urkmistra] [a] P[ány] by sobě oblíbili, do zahrady při domečku jménem na Vejrově od otce jeho Jana Šímy koupeného vejchodnou učiniti, což také jsme odepriti nemohli, nýbrž očitě takovou zahradu [jsme] spatřili“; SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 77, sign. II-71, fol. 3r.

¹⁸⁸ „[...] pročez vyjdouce schválně ven na jich pole spravedlnost jedno[ho] i druhýho jsme povážili a nově vysazený mezníky jim takovou vyřknutím právním jsme rozdělili“; TAMTÉŽ, fol. 40v.

nigsreiter, když zvýšil roku 1747 hráz u svého rybníčka „o dobrý 2 lokte“.¹⁸⁹ Od té doby se začal zvyšovat celkový objem vody v rybníčku, což mělo za následek, že voda „mocně skrze zem se protlačiti musí [a] tudy Martinovi Mairovi a zvláště Augustýnovi Stehlíkovi na stavení škodu činí, když voda se jemu až do jeho chlíva skrze zem protlačí“.¹⁹⁰ Jakmile to lhenická rada spatřila, nařídila Königsreiterovi, aby rozkopal novou hráz a opět zajistil rybníčku předešlý odtok. Navíc mu udělila pokutu 5 kop grošů míšeňských, z nichž náležely 2 kopy městské radě, 2 kopy k záduší a 1 kopa městské obci.

Další typ konfliktu týkající se škod na majetku mohl vzniknout nevyjasněným právem na určitý kus pozemku. Hranice mezi těmito pozemky musely být opravdu velmi vágní, protože lhenická rada často vyrážela k rozličným sporům, jejichž podstata tkvěla právě v těchto nejasnostech. Tyto spory pak následně řešila vysazováním nových mezníků, jako se to stalo v roce 1757, kdy byla rada vyzvána Václavem Syrůčkem, aby posoudila jeho při s Janem Houškou. Syrůček si stěžoval, že mu Houška převorává část jeho pole. Rada proto vysadila „4 nový mezníky mezi grunty (vedle louky) Václava Syrůčka a Jana Houšky“.¹⁹¹ Dále Houškovi nařídila, aby „více nepřevorával Václavovi Syrůčkovi a co jemu s pole odnial, zase podstoupil“.¹⁹² Nakonec stanovila pokutu ve výši tří kop grošů míšeňských, kterou musel Houška zaplatit v případě, že by tuto úmluvu v budoucnu porušil.

Urovnání sporu mohlo probíhat však i poklidně a v zájmu obou znesvářených stran, protože oběma z toho mohl plynout všeobecný užitek. O tomto „dobrovolném porovnání“ vypovídá zápis z 28. srpna 1773, podle něhož tehdy předstoupili před městskou radu Adam Nosek a Franc Pinter v příčině jabloně stojící na pozemku France Pintera, kterážto „skrze velmi urostlý větve p[anu] Adamovi Noskovi při jeho stavení jak z ohledu světla tam majícího vokna, tak také z ohledu střechy na ní se vstahujících větví překážku a škodu činí“.¹⁹³ Aby Franc Pinter nemusel pokácet celý strom, případně ořezávat větve zasahující do stavení Adama Noska, domluvily se obě strany na tom, že Franc Pinter bude „jemu p[anu] Adamovi Noskovi z téhož jemu na škodě při stojícího jablonu každoročně dva věrtele jablek (kdy takové Pán Bůh udělí) nyní i na budoucí

---

¹⁸⁹ TAMTÉŽ, fol. 9v.

¹⁹⁰ TAMTÉŽ.

¹⁹¹ TAMTÉŽ, fol. 15r.

¹⁹² TAMTÉŽ.

¹⁹³ TAMTÉŽ, fol. 36r.

časy [...] bezevšeho odporu odváděti“.¹⁹⁴ Rada se v tomto případě stala pouze prostředníkem, který bez nátlaku a jakýchkoliv pohrůzek sankcí stvrdil dohodu, na níž se obě strany vzájemně domluvily.

Lhenická rada v těchto typech konfliktů udělila pokutu pouze jednou, v ostatních případech se snažila spor vyřešit smírnou cestou a pokutu využívala pouze jako pohrůžku, aby nedošlo k jeho opakování. Výše této potenciální pokuty se pak pohybovala v rozmezí tří až šesti kop grošů míšeňských.

4.4.4. Spory o dědictví

V manuálu se dále nachází šest zápisů, které mají charakter sporů vzniknuvších v důsledku dědictví majetku po zesnulém. Na těchto sporech není nic neobvyklého, neboť pozůstalým šlo vždy především o rovnocenné rozdělení majetku. Jestliže se některý z nich cítil v poslední vůli odbyt, mohl požádat městský soud o přesouzení testamentu a následně o spravedlivé narovnání. V podobném duchu se nesou čtyři zaznamenané případy, v nichž se řeší přerozdělení majetku mezi pozůstalé. Pouze ze dvou zápisů je možno vyčíst, že se otázka dědictví proměnila v opravdový konflikt. Proto si je alespoň stručně nastíníme, abychom viděli, co vyvolalo příčinu jejich vzniku. Hlavní roli v prvním z těchto sporů hrál Pavel Pinter, jehož dceru Žofii si vzal za ženu Václav Königsreiter. Než však došlo v raném novověku k samotnému sňatku, byly nejprve sepsovány svatební smlouvy, v nichž se zajišťovalo manželské majetkové právo.¹⁹⁵ Žena bývala zpravidla svatebními smlouvami přijímána za plnomocnou hospodyní na statku a s manželem vytvářela tzv. majetkové společenství. K vytvoření tohoto společenství nemuselo dojít hned po svatbě, ale někdy až přibližně po roce manželství. Zemřel-li během tohoto roku jeden z partnerů, měla ovdovělá osoba nárok na určitou, ve svatebních smlouvách předem stanovenou, částku, případně předměty.¹⁹⁶ Součástí svatební smlouvy Václava Königsreitera a Žofie Pinterové bylo i věno, které daroval Pavel Pinter své dceři. Žofie ale krátce po svatbě náhle zemřela a od té doby se začal Königsreiter přít se

---

¹⁹⁴ TAMTÉŽ.

¹⁹⁵ J. FRANCEK, *Zločin a sex v českých dějinách. Manželské spory a sexuální kriminalita v raném novověku*, Praha 2000, s. 42.

¹⁹⁶ T. SIGLOVÁ, *Soudové*, s. 308; v Koldínově zákoníku se doslova píše, že „ve dni a v roce umře-li prvě manželka: tehdy věno bude i s veypravau náležeti jejímu manželu“; J. JIREČEK (ed.), *Práva*, s. 103.

svým tchánem o nárok na majetek z tohoto věna.¹⁹⁷ Jejich spor se nakonec dostal až před zástupce vrchnosti českokrumlovského panství, který však členům lhenické rady pouze doporučil, aby Pintera s Königsreiterem „v *mír a pokoj uvést se přičinili*“.¹⁹⁸ Oba byli proto předvoláni na radnici před všechny členy městské rady, kteří se je naposledy snažili přesvědčit, aby se dobrovolně a přátelsky usmířili. K tomu se však ani jeden z nich neměl, proto radní 11. února 1733 definitivně rozhodli, aby „*Pavel Pyndter (dle smlouv svadebních) témuž Václavovi Khyniksraiterovi grunt zadní k Aujezdci a jednu krávu podstoupiti a dáti hleděl, co se ale dotýče 10 zl[atých] peněz, jednu jalovici, dvě ovce a po smrti dědictví co týž Pavel Pyndter věnoval, to on Václav Khyniksraiter upustiti má, a na nic více (mimo jmenovaného gruntu a krávy) potahovati mocti se nebude*“.¹⁹⁹

Druhý konflikt musel být podobného charakteru, avšak v manuálu je o něm řečeno pouze to, že „*mnoho kráte nevole mezi Vavřincem Tyrnhoferem a Leopoldem Králem v příčině dědictví a neb smluv svadebních vznikla*“.²⁰⁰ Lhenická rada proto 25. srpna 1752 rozhodla, „*aby budoucně mezi sebou pokoj a svornost zachovávatí hleděli, žádný nový handle nezačínali, kterež by ale se v tom nezachoval, bude povinen 3 kopy pokutu složití, z těch patřiti bude 1 kopa k záduší, 1 kopa k obci a 1 kopa k magistrátu*“.²⁰¹

4.4.5. Pracovní pře

Dosud spadaly všechny civilněprávní spory mezi pře, v jejichž ohnisku se vždy točil zásadně majetek. Dne 3. března 1775 se však na lhenickou radnici dostavil Jakub Trnka mladší, jehož nesnáze pramenily z poněkud jiné oblasti. Přestože se jedná pouze o ojedinělý případ zaznamenaný v manuálu, představíme si jej, abychom viděli, s jak různorodými spory se musela lhenická rada dále potýkat. Trnka se postavil před měst-

---

¹⁹⁷ Z matriční knihy lze vyčíst, že se sňatek Václava Königsreitera s Žofíí Pinterovou uskutečnil 16. listopadu 1732, Žofie však 29. listopadu téhož roku náhle zemřela ve věku 25 let (narozena 8. května 1707). Podle Koldínova zákoníku by tedy mělo celé věno připadnout Königsreiterovi. Avšak Pavel Pinter mohl od té doby cítit ke svému zeti nenávist a klást mu za vinu smrt své dcery, proto se snažil alespoň soudní cestou vymoci zpět část svého majetku, který věnoval Žofii při vstupu do manželství.

¹⁹⁸ SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 77, sign. II-71, fol. 1r.

¹⁹⁹ TAMTÉŽ, fol. 1r-1v.

²⁰⁰ TAMTÉŽ, fol. 12r.

²⁰¹ TAMTÉŽ.

skou radu, které „stízně a žalobně přednesl, kterak mnozí sousedé zdejší se vynasnažují opovázlivě kořalku handlovati a takovou ne od něho, nýbrž z města Prachatic kupovati a sem soukromně donášeti“.²⁰² Následným prodejem tohoto alkoholu pak podporovali ve Lhenicích černý trh, jenž činil Trnkovi velké ztráty „na contrahirovaným taxu“.²⁰³ Trnka dále na jednotlivé pašeráky jmenovitě ukázal. Jednalo se podle něho o Dominika Šímu, Vojtěcha Tyrnhofera mladšího, Antonína Kiglera, vdovu Justýnu Syrůčkovou, Matěje Simotu a Karla Kiglera. Po vyslechnutí této žaloby se rada okamžitě rozhodla tento „nedovolený obyčej přetrhnouti“²⁰⁴ a vydala nařízení, ve kterém přísně zakazovala černý obchod s alkoholem. Aby se tato nepřístojnost ve městečku již více neopakovala, stanovila rada pokutu ve výši tří kop grošů míšeňských, kterou „jeden vždy v tom pádu zastížený kořalky privátní handlíř neodkladně složit povinnován bude [a] kterážto pokuta zdejšímu vinopatu Jakubovi Trnkovi na jeho contrahirovaný tax bonificirována bude“.²⁰⁵

Protože nedílnou součástí sporů byly i výsledky jednotlivých stran, podíváme se nyní na to, jak mohl vypadat jejich průběh. Ve lhenickém manuálu se však žádný z těchto výsledků nenachází, proto využijeme další dochovanou městskou knihu, do níž městský písař zapisoval mimo jiné i průběhy úředních jednání konaných na radnici.²⁰⁶

4.5. Výslech

23. června 1788 proběhly na lhenické radnici výslechy osob, které měly objasnit události, jež se odehrály předešlého dne v městečku ve večerních hodinách. Výslechu byla přítomna celá městská rada, jejíž složení tehdy tvořili Jakub Mügo (purkmistr), Václav Šíma (primátor), Leonard Pronhofer, Kašpar Schönn, Franc Pinter a Adalbert Tynhofer. Můžeme se pouze domnívat, kdo z nich pokládal předvolaným osobám dotazy. Jisté však je, že celý průběh slyšení zapisoval do jedné z městských knih lhenický písař Jan Osner. Nejprve přišlo na řadu objasnění pranice, jež se odehrála před lhenickou hospodou. Na radnici byli předvoláni oba delikventi, kteří se spolu včerejšího dne pustili do křížku. První otázkou byli vyzváni, aby se jmenovitě představili. Jakmile tak

---

²⁰² TAMTÉŽ, fol. 38v.

²⁰³ TAMTÉŽ.

²⁰⁴ TAMTÉŽ.

²⁰⁵ TAMTÉŽ.

²⁰⁶ SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 22, sign. II-16.

dotyční učinili, přešlo se k otázce, v níž byli tázáni na příčinu, kvůli které „*včerejší nedělní den páně [...] takové různice způsobili*“²⁰⁷ a co je k „*takovému nepokojnému životu přivedlo*“. Oba společně na tento dotaz odpověděli, že příčinou jejich konfliktu byl zčásti alkohol a zčásti touha po zábavě. „*[K]dyž [j]ste špás užívali jakž počátek té nevole a křiku [j]ste mezi sebou počali*“? Vypovídat začal nejprve Josef Kindlmann: „*My jsme měli základnou po 18 kr[ejcarech] že já Jozef Kindlman dceru Antonína Trčky Kateřinu nepřivedu, pro ní jdouce ona mně utekla, šel [j]sem tehdy já Jan Milštein, takovou [j]sem přived[l], nepřivedoucí tuž základnou musel platit*“. Městská rada dále žádala vysvětlení, proč se posléze začali před hospodou prát a způsobili takový rozruch, „*až se lid k tomu zběhl*“. Slova se opět ujal Josef Kindlmann, který tvrdil, že jen co opustil hostinec, vyšel Jan Milštajn za ním a začal se mu vysmívat, že nedokázal Kateřinu přivést. Za to do něho Kindlmann strčil a řekl mu, aby mu dal pokoj, načež „*[j]sme hluk mezi sebou měli a lid se sešel*“. Součástí výsledku byl dále hostinský Vavřinec Kigler, který byl otázan, zda se pokoušel oba výtržníky nějakým způsobem okřiknout, případně jim zabránit v tom, aby se začali prát. Hostinský však odpověděl, že se ten čas nacházel ve sklepech a než z něho stačil vyjít, už se na místě nacházel samotný purkmistr, který „*jim do arrestu jíti nařídil poněvadž křik činili*“.²⁰⁸

Nedlouho poté, co utichl tento v podstatě malicherný konflikt, propukl další, který byl však mnohem závažnější. Během výsledku se plynule přešlo na otázky týkající se tohoto případu, který předešlého dne způsobil ve Lhenicích nevídaný rozruch. „*Poněvadž po druhé opět hrozný křik v témž domě se [v]znikl, musel p[an] purg[mistr] tam zase jíti a pokoj činiti, tázaje se šenkýře, kdo takový křik zase činí, proč on jako hospodář to nepřetrhuje a čině sám pokoj zapovídá žádný křik neploditi a Václavovi Tyrnhoferovi nařizuje pokojně seděti a zdaž to činiti nechce, hned do arrestu jíti*“.²⁰⁹ K tomu hostinský poznamenal, že se několikrát pokoušel okřiknout všechny, kteří nějakým způsobem narušovali noční klid, avšak veškeré jeho snažení bylo marné. Když purkmistr „*Václavovi Tyrnhoferovi do arrestu nařídil jíti*“, pokračoval hostinský, „*on vyskočil s klením řkouce já tobě sakramente mordie já tobě purg[mistře] [radím] do arrestu jíti*“. Jakmile toto Tyrnhofer vyslovil, stal se hostinský očitým svědkem toho, jak purkmistr Tyrnhoferovi „*dvě rány špicem do hřbetu španělkou dal, poněvadž jej po-*

---

²⁰⁷ TAMTÉŽ, fol. 22r.

²⁰⁸ Všechny citace TAMTÉŽ.

²⁰⁹ TAMTÉŽ, fol. 22v.

slechnouti nechtěl“. Teprve když Tyrnhofera napomenul tehdy v hospodě přítomný Michal Kohout, přestal se onen vzpírat a nechal se odvést do vězení.

Nyní předstoupil před městskou radu Václav Tyrnhofer, který byl tázán, proč *„takovou kledbu jak do arrestu jdoucí i také v něm prováděl a z arrestu nohami z oken ven seděl a v jednom klení ven na plac co hrdla měl křičel, pana purg[mistra] handlivými slovy před celým zástupem haněl, zlodějů že vám 200 zl[atých] ukrad a kurevníků nadával a to co [j]ste jen mluvíti mohl proti všem záповědím sobě prováděl*“. Na to Tyrnhofer stroze odpověděl: *„[K]dyž [j]sem to mluvil, tak [j]sem to mluvil*“.²¹⁰ Jelikož byl Tyrnhofer k nezastavení a ve vězení neustále nadával, byl purkmistr Jakub Mügo přinucen přivolat městského rychtáře, kterému nařídil nasadit Tyrnhoferovi pouta, jestliže nebude ve vězení v klidu *„jakož na arrestanta [se] patří seděti, což také se vyplniti muselo*“.²¹¹

Proto se další osobou, která předstoupila před městskou radu, stal městský rychtář, jenž se měl vyjádřit k tomu, co bylo právě řečeno. Ten nejprve potvrdil slova, že jej do vězení nechal přivolat purkmistr s žádostí, aby dohlédl na Tyrnhofera. Když však na vlastní oči spatřil, že se Tyrnhofer nehodlá v žádném případě uklidnit, *„byl [j]sem nucený jej mocně vzíti a železa jemu k lavici dáti, poněvadž tam žádného pokoje dáti nechtěl*“. Do vězení mezitím stačila přispěchat Tyrnhoferova matka, na jejíž žádost rychtář *„jej od lavice dal a jen na ruce a noze železa nechal a toho p[anu] purg[mistrovi] správu dal*“. Když poté vyšel ven, uviděl, že je před vězením *„až na 20 sousedů tím více ženských a dětí zběhnuto*“, kteří tam posléze tropili *„hrozný povyk až k půl noci*“. Další otázka na rychtáře zněla, co více se mu *„v arrestu při tolika schromáždícího a nepatřícího lidu přihodilo a se řečelo*“. Rychtář odpověděl, že nejvíce urážek padalo především na hlavu purkmistra a že on sám nakonec *„musel i s poslem raděj odejít a arrest opustit*“. Tyrnhofer ale *„předci na žádného nic nedal*“, pokračoval rychtář, *„jen sakroval, což bych jemu rád byl železa sundati nechal, [k]dyž ale v pokoji býti nechtěl, toho [j]sem učiniti nemohl, ale ještě více sem se toho lidu sám obával*“.²¹²

Celá situace se však začala ubírat poněkud jiným směrem ve chvíli, kdy Tyrnhofer *„celý opilý od zlosti a křiku unavený do mdloby vpadnul*“.²¹³ To už se do věznic

---

²¹⁰ Všechny citace TAMTÉŽ.

²¹¹ TAMTÉŽ, fol. 23r.

²¹² Všechny citace TAMTÉŽ.

²¹³ TAMTÉŽ, fol. 23v.

nahrnul celý zástup lidí, kteří jej začali pokládat za mrtvého. Proto rozhodli, aby se okamžitě běželo pro faráře. Rychtář, který si jako jediný dokázal zachovat v této vypjaté situaci chladnou hlavu, pro faráře posílat nechtěl, „*poněvadž jsem věděl že mu nic nebude že to jen dílem z truňku a dílem ze zlosti jest, oni ale mocně pro p[ana] faráře bježeli by jej zaopatřil chtěli, než já [stačil] z arestu vy[j]douce už p[an] farář tu byl*“.²¹⁴

Poslední osoba, jejíž výpověď mohla přispět k rekonstrukci večerní události z 22. června 1788, byl tedy lhenický farář Vojtěch Tomský.²¹⁵ Tomský se však samotného výslechu nezúčastnil, pouze byl písemně požádán, aby stejnou formou odpověděl na otázku „*z jaké příčiny a od koho v 10 hodin do arestu ráčili povoláni býti a zdaž on Václav Tyrnhofer synek zaopatření potřeboval*“,²¹⁶ ten Tyrnhofer, „*který [ještě] před hodinou sobě ústa s kledbou roztrhnouti mohl a co se [...] s ním přihodilo, poněvadž sobě stejskaje, že vespod nohy puchýř maje*“. Farář písemně vyhotovil odpověď na výše řečené otázky a zaslal je na radnici, kde byly nejspíše během procesu následně přečteny. Tato odpověď pak byla vevázána do knihy, aby se nacházela pohromadě se všemi výpověďmi k tomuto případu. Na farářově písemné výpovědi je vidět, jakou práci očekávali od svého duchovního lheničtí měšťané, jak farář vnímal celou situaci a v neposlední řadě praktiky, které se uplatňovaly při zaopatřování osob na konci 18. století. To je důvod, proč si tuto farářovu písemnou odpověď představíme bez komentáře: „*Na tu ode mně žádající otázku následující odpověď činím. Nemálo jsem se ulekl, když jsem okolo 10^é hodiny v noci na deset osob ke mně jdoucích a tak chvátajících viděl, s tou pověstí bych nemeškal do arestu jíti a tam nebezpečně nemocného zaopatřiti. Tehdy neopomenul jsem hned se tam odebrati, však s podivením jak mužského tak tak[é] ženského pohlaví osob jsem tam tolik u velikém hluku natrefil, takové chtěce bych jej zaopatřil a mou povin[n]ost dělal. Já na nemocného hledíce, který ani nemluvil ani se nehejbal v té bázni a aby on v té mdlobě nezašel, radil jsem, by se teplé železo [mu] na nohu zespod přiložilo, a poněvadž takové tu hned před rukama nebylo, tehdy jsem sám svíčku jemu vespod nohy chvilku podržel a také hned seznal, že se pohnul a po chvíli obrátil a protož se snadno přihodit mohlo že nějaký puchejřek od tohož mu naskočiti mohl. Poněvadž také jsem seznal, že nemocnej horkost velkou míti musí a skrz ten přítomný lid tím více-*

---

²¹⁴ TAMTÉŽ.

²¹⁵ SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 21, sign. II-15, fol. 7v; digitalizováno na webové stránce <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/761/10> (k 29.4.2013).

²¹⁶ SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 22, sign. II-16, fol. 24r.

*jíc horkosti se mu působilo, tehdy sem ten lid napomínal ven vyjítí a se v pokoji domu odebrati a takový povyk [v] noční čas nečiníti, který proti všem nařízení jest. Já [j]sem jim sliboval, že sám celou hodinu i také dýlejc při ňom zůstati a jemu ve všech potřebách přispěti chci, což jsem také až do 11^é hodiny učinil. [K]dyž jsem ale viděl že ještě ten čas nemluví téhož jsem přítomným přátelům nařídil by pozor na něj dali a kdyby potřeba bylo, hned pro mně běželi. V[e] čtvrt na dvanáctou nežli jsem se k odpočinutí odebral, mou děvečku ještě jsem k nemocnému poslal abych věděl jak se vynachází, kteráž mně tu pověst přinesla, že on již za stolem sedí a sobě pro 4 masti piva poslal, z čehož tehdy nic jiného souditi nemohu nežli že podvod a nalití při něm byla. Ad [Vojtěch] Tomský farář“.*²¹⁷

Václav Tyrnhofer byl druhý den propuštěn. Zaručit se za svého tovaryše přišel Jan Tyrnhofer, který mu se svolením lhenického rychtáře nařídil jít domů. Jako důvod pro jeho propuštění uvedl, že „*práci mám a jej potřebuju*“.²¹⁸

Veškerá pozornost se však od této chvíle obrátila na purkmistra Jakuba Müga. Jestliže mu Václav Tyrnhofer nadával do „*zlodějů [...] a kurevníků*“,²¹⁹ musel purkmistr dokázat, že tyto řeči nejsou nic jiného než pouhé pomluvy. V předchozí kapitole jsme již viděli, že obecní starší Josef Podlaha, Andreas Tyrnhofer a Jakub Gregora se tehdy dostavili na lhenickou radnici s požadavkem, aby byl Jakub Mügo sesazen ze svého úřadu purkmistra, protože ze sebe doposud „*nesmyl*“ nectné řeči, které mu „*předešlou neděli synek Václav Tyrnhofer, [k]dyž jej do arrestu dal, vytejkal*“. Na to jim městská rada odpověděla, aby „*raděj v svatém pokoji ve spolek živu býti hleděli a na lidské řeči se neotahovali [...] poněvadž ty všechny řeči než jen zlá přetřepávání a nic jiného nejsou*“ a také že není „*žádný onomu p[anu] Mikovi radnímu něco podobného v stavu dokázati*“. Co se však týče otázky sesazení Jakuba Müga z úřadu radního, na to lhenická rada odpověděla, že to není v její moci, „*tím méně [v moci] počestné obce*“, protože byl do svého úřadu dosazen vrchností, nikoli „*od nás [...] protož to také potrefujícimu místu v známost uvedeno býti musí*“.²²⁰ Ať už se obecní starší se svým požadavkem obrátili

---

²¹⁷ TAMTÉŽ, fol. 24r-25r.

²¹⁸ TAMTÉŽ, fol. 23v.

²¹⁹ TAMTÉŽ, fol. 22v.

²²⁰ Všechny citace TAMTÉŽ.

dále na vrchnost nebo ne, Jakub Mügo svůj post uhájil a objevil se mezi radními i v roce 1791.²²¹

---

²²¹ Viz tabulka č. 2.

5. Závěr

Na závěr zbývá pokusit se porovnat dosažené výsledky s obdobnými výzkumy provedenými pro další města a městečka v Čechách. Opět využijeme dizertační práci Terezy Siglové, jejíž výzkum se týkal měst Týnec nad Labem, Sezemice, Bohdaneč, Dašice, Holice a Přelouč nacházejících se na pardubickém panství. Ve své knize zahrnula spory mezi tamními obyvateli z rozmezí let 1508-1726, které rozdělila pro lepší orientaci přibližně po 25letých cyklech. Celkem získala informace k 642 sporům, z nichž se 56,4 % týkalo trestněprávních pří, 39,9 % civilněprávních sporů a u 3,7 % záznamů nedokázala určit, o jaký typ sporu šlo.²²² Při bližším výzkumu pak zjistila, že z trestněprávních sporů se více než tři pětiny pří týkaly sporů o čest (61,3 %). Z civilněprávních sporů se pak z naprosté většiny jednalo o majetkové konflikty, které jako jediné dokázaly konkurovat kvantitou sporům o čest. Mezi tímto typem pří se pak nacházely především spory o dluhy (27,1 %), spory o užívací právo (27,1 %) a dědické spory (28,6 %). 10,6 % připadlo na pře týkající se škod na majetku.

Při snaze o srovnání musíme být však opatrní, jelikož v našem případě jsme zkoumali pouze jedno městečko a podstatně kratší časový úsek zahrnující léta 1733 až 1775. Ze 46 zaznamenaných konfliktů, ke kterým došlo mezi lhenickými měšťany, připadlo 13% na trestněprávní spory a 87 % na civilněprávní spory, z čehož jasně vyplývá, že ve Lhenicích ve sledovaném období absolutně převládly civilněprávní spory nad trestněprávními. Z trestněprávních sporů pak i přes jejich zanedbatelný počet připadlo nejvíce na spory o čest. Mezi civilněprávními spory měly největší zastoupení podobně jako v případě městeček na pardubickém panství majetkové pře, z nichž se jednalo zejména o spory o dluhy (42 %). Ve 25 % šlo o spory o užívací právo. Shodný poměr deliktů pak připadl na spory o dědictví a spory týkající se škod na majetku (po 15 %). Lheničtí měšťané se tedy v těchto letech nejčastěji soudili kvůli majetku. Ojediněle se vyskytl případ, kdy musel městský soud řešit porušení soužití, urážku městské rady nebo pracovní pří.

Sledovány byly pouze spory zapsané ve lhenickém manuálu. Zvolený přístup k tomuto typu pramene lze nazvat kvantitativní analýzou doplněnou popisem jednotlivých deliktů. Při popisu byl kladen důraz na poměrně detailní představení sporů, díky čemuž lze odhalit jednu stranu každodenního života lhenických měšťanů v 18. století.

---

²²² T. SIGLOVÁ, *Soudové*, s. 89.

U každého typu sporů byly dále sledovány výše trestů a hrozby sankcí, které měly zabránit tomu, aby se spory v budoucnu opět opakovaly. Z naprosté většiny se jednalo o peněžité pokuty, avšak své uplatnění při snaze o nastolení pořádku v městečku našlo i tamní vězení. K těmto postihům se však lhenická rada uchýlovala až ve chvíli, kdy bylo jasné, že spor nepůjde urovnat přátelskou smlouvou. Na jednom příkladě bylo také ukázáno, jakým způsobem probíhaly výslechy na lhenické radnici, které měly objasnit příčiny a průběh konfliktu. Při těchto výsleších dostávali prostor kromě delikventů také svědci, kteří se sporné situace zúčastnili, aby městskému soudu pomohli objasnit celkový průběh pře.

Zhruba o 262 let později, v roce 2012, došlo v okolí Lhenic ke konfliktu, jenž se táhl až do následujícího roku. Mezníky, které tvořily hranici mezi dvěma lesními pozemky, nebyly záměrně respektovány a jedna ze sporných stran tak pokácela pro vlastní potřebu dva stromy, které jí už nepatřily. Tím došlo jednoduše řečeno ke zcizení a druhé straně proto vznikla škoda na majetku. Když se nad charakterem tohoto sporu na chvíli zamyslíte, nepřipomíná Vám to něco?

6. Seznam použité literatury a pramenů

Nevydané prameny:

SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 1, sign. I-1 (listina Ferdinanda I. Habsburského povyšující Lhenice na městečko)

SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 4, sign. I-4 (listina Karla hr. Buquoye, kterou přijímá Lhenice a vesnice k nim příslušné pod svou ochranu)

SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 21, sign. II-15 (pamětní kniha z let 1837-1911)

SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 22, sign. II-16 (radní protokol z konce 18. a počátku 19. století)

SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 76, sign. II-70 (městská kniha obsahující mimo jiné i jména cechmistrů jednotlivých cechů z let 1692-1796)

SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 77, sign. II-71 (radní manuál evidující spory mezi lhenickými měšťany z let 1733-1775)

SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 647, sign. III-A-1, kart. č. 3 (jednání o potvrzení a získání nových privilegií z let 1652-1850)

SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 649, sign. III-C-1, kart. č. 3 (renovace členů v institucích městské správy z let 1704-1814)

SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, inv. č. 650, sign. III-C-2, kart. č. 3 (instrukce pro správu města z let 1655-1802)

Vydané prameny:

JIREČEK, Josef (ed.), *Práva městská Království českého a markrabství moravského spolu s krátkou jich sumou od M. Pavla Krystyána z Koldína*, Praha 1876.

PÁNEK, Jaroslav (ed.), *Václav Březan, Životy posledních Rožmberků*, I-II, Praha 1985.

Literatura:

BĚLINA, Pavel, *Česká města v 18. století a osvícenské reformy*, Praha 1985.

BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku – struktury, identity, konflikty*, Praha 2010.

BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007.

ČECHURA, Jaroslav, *Kriminalita a každodennost v raném novověku*, Praha 2008.

- van DÜLMEN, Richard, *Bezectní lidé. O katech, děvkách a mlynářích*, Praha 2003.
- van DÜLMEN, Richard, *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.–18. století), Vesnice a město, II*, Praha 2006.
- FRANCEK, Jindřich (red.), *Hrdelní soudnictví v českých zemích v 16.-18. století (Sborník příspěvků z konference, konané v Pardubicích 21.-22. 9. 1995)*, Pardubice 1996.
- FRANCEK, Jindřich – ŠIMEK, Tomáš, (edd.), *Hrdelní soudnictví českých zemí. Soupis pramenů a literatury*, Zámorsk-Pardubice 1995.
- FRANCEK, Jindřich, *Zločin a sex v českých dějinách. Manželské spory a sexuální kriminalita v raném novověku*, Praha 2000.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan, *Dějiny správy v českých zemích. Od počátku státu po současnost*, Praha 2007.
- HORSKÁ, Pavla – MAUR, Eduard – MUSIL, Jiří, *Zrod velkoměsta, Urbanizace českých zemí a Evropa*, Praha 2002.
- HRDLIČKA, Josef, *Otázky bez odpovědí aneb konsenzuální ticho při obnovách městských rad v raně novověkých Čechách*, in: V. BŮŽEK – J. DIBELKA (edd.), *Člověk a sociální skupina ve společnosti raného novověku*, České Budějovice 2007 (= Opera historica 12), s. 187-220.
- HRDLIČKA, Josef, *Měšťan*, in: V. BŮŽEK – P. KRÁL (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007, s. 139-165.
- KASIČKA, František – NECHVÁTAL, Bořivoj, *Tvrze a hrádky na Prachaticku*, Prachatice 1990.
- KINDLMANOVÁ, Marie, *Lhenice a vesnice k nim příslušné*, Lhenice 1937.
- KLABOUC, Jiří, *Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo)*, Praha 1967.
- KOBLASA, Pavel – KOVÁŘ, Daniel, *Panská sídla jižních Čech*, České Budějovice 2003.
- KREUZ, Petr, *K charakteristice procesního projednávání trestních případů v českých městech doby předbělohorské*, in: J. FRANCEK (red.), *Hrdelní soudnictví v českých zemích v 16.-18. století (Sborník příspěvků z konference, konané v Pardubicích 21.-22. 9. 1995)*, Pardubice 1996, s. 63-100.
- KUČA, Karel, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, III*, Praha 1998.
- MALÝ, Karel, *Trestní právo v Čechách v 15. a 16. století*, Praha 1989².
- MATLAS, Pavel, *Dvojím metrem (Trestní praxe patrimoniální jurisdikce v raném novověku)*, in: V. BŮŽEK – J. DIBELKA (edd.), *Člověk a sociální skupina ve společnosti*

- raného novověku, České Budějovice 2007 (= Opera historica 12), s. 291–313, zde s. 291–295.
- NOVOTNÁ, Lenka, *Městská samospráva v Soběslavi v letech 1587-1604 a 1662-1712*, České Budějovice 2010 (= bakalářská práce na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích).
- PÁNEK, Jaroslav, *Městské hrdelní soudnictví v pozdně feudálních Čechách (Výsledky, problémy a perspektivy)*, ČsČH 32, 1984, s. 693-728.
- PÁNEK, Jaroslav, *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*, Praha 1989.
- PEKAŘ, Josef, *O smyslu českých dějin*, Praha 1990.
- PETRÁŇ, Josef (red.), *Dějiny hmotné kultury (Kultura každodenního života od 16. do 18. století)*, II/2, Praha 1997.
- POLESNÝ, Karel, *Manuál pelhřimovské městské rady z let 1680-1685. Obraz raně barokního Pelhřimova*, Pelhřimov 2005.
- ŘEPOVÁ, Eliška, *Personální skladba městské rady v Prachaticích v 17. století*, České Budějovice 2011 (= bakalářská práce na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích).
- SIGLOVÁ, Tereza, „Soudové zisku nenesou“. *Spory obyvatel městeček pardubického panství v 16. a 17. století*, Brno 2011.
- STARÝ, Václav, *Lhenice – zahrada jižních Čech (1283-1983)*, Lhenice 1983.
- STERNECK, Tomáš, *Obnovování českobudějovické městské rady za třicetileté války*, JSH 74, 2005, s. 104-150.
- ŠMAHEL, František, *Husitské Čechy – struktury, procesy, ideje*, Praha 2008.
- ŠTĚPÁN, Jaromír, *Ke krystalizačnímu procesu městského práva českého*, in: K. MALÝ (red.), *Městské právo v 16.-18. století v Evropě*, Praha 1982, s. 267-277.
- VOREL, Petr, *Rezidenční vrchnostenská města v Čechách a na Moravě v 15.–17. století*, Pardubice 2001.
- WINTER, Zikmund, *Zlatá doba měst českých*, Praha 1991.

7. Přílohy

Seznam příloh:

Tab. č. 1: Složení členů městské správy ve Lhenicích v letech 1726-1761

Tab. č. 2: Složení členů městské správy ve Lhenicích v letech 1768-1791

Tab. č. 3: Zvolení lheničtí cechmistři v letech 1726-1738

Tab. č. 4: Zvolení lheničtí cechmistři v letech 1740-1774

Tab. č. 1: Složení členů městské správy ve Lhenicích v letech 1726-1761

	1726	1729	1732	1750	1757	1761
<i>Primátor</i>	Wenzel Schön	Wenzel Schön	Wenzel Schen	Wenzel Schön	Wenzel Schön	Martin Kögler
Konšelé	Thomas Jaun	Thomas Jaun	Geörg Kindelmann	Johann Grill	Johann Grill	Franz Schima
	Leonhard Erhard	Geörg Kindelmann	Wenzel Stieraydel	Mathias Gregora	Franz Schima	Franz Symota
	Geörg Kindelmann	Geörg Ssima	Wenzel Nossek	Bernard Kowarz	Martin Kohaut	Simon Trnka
	Wenzel Styradi	Paul Pinter	Johann Kindelmann	Franz Mohel	Franz Schimota	Adalberth Kögler
	Paul Pinther	Wenzel Nossek	Gregor Schima	Franz Schima	Martin Kögler	Jacob Gregor
	Wenzel Nossek	Wenzel Trnka	Franz Nossek	Martin Kohaut	Simon Trnka	Mathias Kindlmann
	Wenzel Trnka	Johann Kindelmann	Paul Bimdt	Adalbert Sykora	Adalberth Kögler	Caspar Podlaha
	Johann Kindelmann	Geörg Kunesch	Adalbert Hert	Franz Schimota	Urban Nossek	
	Augustin Kögler	Mathias Gregora	Dominic Schima	Martin Kögler	Jakob Gregora	
	Georg Kunesch	Franz Nossek	Johann Grill	Simon Trnka	Mathias Kindelmann	
Mathes Kregora	Niclas Schön		Adalbert Kögler	Caspar Podlaha		
Rychtář	Gregor Schima	Wenzel Stieraydel	Mathias Krekora	Wenzel Königsreither	Simon Kögler	Simon Kögler
Obecní starší	Franz Nossek	Adalbert Hert	Johann Syruczek	Urban Nosek	Casper Schön	Adam Nosek
	Simon Hart	Simon Hert	Simon Harth	Mathias Nosek	Lorenz Diernhofem	Lorenz Tyrehofen
	Ambrosius Ssima	Geörg Nossek	Martin Erharth	Jacob Gregora	Joseph Nossek	Joseph Nosek
	Georg Nossek	Martin Erhart	Stephan Tuschl	Mathes Kindelmann	Mathias Erhard	Anton Schima
	Martin Erhard	Johann Syruczek	Bernhard Kowarz	Caspar Podlach	Adam Nossek	Adalbert Tyrhaber
Nicolaus Schön	Stephan Tuscher	Franz Schima	Augustin Stehlik	Anton Schima		

Tab. č. 2: Složení členů městské správy ve Lhenicích v letech 1768-1791

	1768	1773	1776	1779	1782	1791*
<i>Primátor</i>	Simon Kögler	Leonard Pronchofer	Leonhard Pramhofer	Wentzl Schima	Wentzl Schima	Wentzl Schima
Konšelé	Simon Trnka Jacob Gregora Adam Nosek Caspar Schön Leonhard Pramhofer	Simon Trnka Jacob Gregora Adam Nosek Caspar Schön Jacob Machel	Adam Nosek Caspar Schön Jacob Mahel Franz Binder	Leonhard Pramhofer Jacob Gregora Adam Nosek Caspar Schön Franz Binder	Leonhard Pramhofer Caspar Schön Franz Binder Jacob Miggo Adalberth Tyrnhofer	Leonhard Pronhofer Kaspar Schömm Franz Pinter Jakob Migo
Rychtář	Bernhard Scima	Frantz Binder	Wentzl Schima	Adalberth Tyrnhofer	Jacob Kigler	
Obecní starší	Dominic Nosek Adalbert Stehlyk Adalbert Stirnhofer Franz Binder Jacob Migo Jacob Bahel	Wentzl Schima Dominic Nosek Adalbert Stehlyk Adalbert Tirehofer Jacob Miko Augustin Kunesh	Adalbert Tirnhofer Dominic Nosek Adalbert Stehlyk Jacob Miko Augustin Kunesh Mathias Simota	Dominic Schima Dominic Nosek Jacob Miko Augustin Kunesh Mathias Simota Jacob Kigler	Augustin Kunesh Jacob Tushl Carl Kögler Jacob Gregora Augustin Simota	Joseph Podlaha Jakob Gregora Karl Kigler Andreas Tinhofer Augustin Simota

* zde se nejedná o seznam navržených členů městské správy, ale o odpověď vrchnosti, která si žádala jména aktuálních radních a starších obecních

Tab. č. 3: Zvolení lheničtí cechmistři v letech 1726-1738

	1726	1728	1730	1732	1734	1736	1738
	Tkalcovský cech						
1. starší	Jann Kindlmon	Pavel Pinter	Jan Khindlmon	Jan Khindlmon	Jan Khindlmon	Jan Khindlmon	Jan Khindlmon
2. starší	Pavel Pinter	Jann Khindlmon	Václav Štieraydl	Václav Štieraydl	Bernard Kovář	Bernard Kovář	Bernard Kovář
3. starší	Martin Erhart	Václav Štieraydl	Bernard Kovář	Bernard Kovář	Jan Krille	Jan Krille	Václav Štieraydl
4. starší	Bernard Kovář	Bernard Kovář	Jan Krile	Jan Krile	František Mahle	František Mahle	Adam Sýkora
Inspektor					Vojtěch Hart	Václav Šen	Václav Šen
	Krejčovský cech						
1. starší	Tomáš Krekora	Tomáš Joun	Tomáš Krekora	Šimon Sýkora	Šimon Sýkora	Šimon Sýkora	Tomáš Krekora
2. starší	Řehoř Brich	Řehoř Brich	Šimon Sýkora	Řehoř Brich	Tomáš Krekora	Tomáš Krekora	Řehoř Brich
Inspektor					Jiřík Khindlmon	Vojtěch Hart	Frantz Mahel
	Cech ševců						
1. starší	Václav Šenn	Václav Šenn	Václav Šen	Václav Šen	Matěj Krekora	Matěj Krekora	Jakub Trnka
2. starší	Václav Nosek	Václav Nosek	Václav Nosek	Václav Nosek	Jan Syruček	Matěj Nosek	Mikuláš Šen
Inspektor					Václav Šenn	Jan Kindlmon	Jiřík Khindlmon
	Cech šestero řemesel						
1. starší	Prokop Khykler	Štěpán Tušl	Štěpán Tušl	Štěpán Tušl	Štěpán Tušl	Štěpán Tušl	Martin Khykler
2. starší	Štěpán Tušl	Bartoloměj Pronhofer	Bartoloměj Pronhofer	Havel Lev	Havel Lev	Martin Khykler	Štěpán Tušl
3. starší	Matěj Bláha	Matěj Bláha	Matěj Bláha	Vojtěch Permiker	Vojtěch Permiker	Vojtěch Permiker	Vojtěch Permiker
Inspektor					Václav Štieraydl	Václav Štieradl	Bernard Kovář

Tab. č. 4: Zvolení lheničtí cechmistrů v letech 1740–1774

	1740	1742	1744	1746	1748	1750	1774
				<i>Tkalcovský cech</i>			
<i>1. starší</i>	Bernard Kovář	Václav Štyraidl	Bernard Kovář	Bernard Kovář	Bernard Kovář	Matěj Kindlmon	Vojtěch Tyrnhofer
<i>2. starší</i>	Václav Štyraidl	Bernard Kovář	Adam Sýkora	Adam Sýkora	Adam Sýkora	František Mahle	Melichar Pinter
<i>Inspektor</i>	Václav Šenn	Václav Šenn	Václav Šenn	Jakub Trnka	Jakub Trnka	Matěj Kregora	Linhart Pronhofer
				<i>Krejčovský cech</i>			
<i>1. starší</i>	Tomáš Gregora	Tomáš Krekora	Tomáš Kregora	Vít Král	Tomáš Balasek	Tomáš Balasek	Lukáš Sýkora st.
<i>2. starší</i>	Augustýn Král	Augustýn Král	Bartoloměj Paule	Bartoloměj Paule	Bartoloměj Paule	Lukáš Sýkora	Ondřej Kindlman
<i>Inspektor</i>	František Mahle	František Šima	Martin Kohout	Martin Kohout	Bernard Kovář	Bernard Kovář	Adam Nosek
				<i>Cech ševců</i>			
<i>1. starší</i>	Jakub Trnka	Jakub Trnka	Jakub Trnka	Jakub Trnka	Jakub Trnka	Martin Kohout	Jakub Kohouth
<i>2. starší</i>	Mikuláš Šenn	Mikuláš Šenn	Mikuláš Šenn	Martin Kohout	Martin Kohout	Šimon Trnka	Augustýn Kuneš
<i>Inspektor</i>	Bernard Kovář	Bernard Kovář	František Mahle	František Mahle	Frantz Mahel	Frantz Mahle	Jakub Mahel
				<i>Cech čtvero řemesel</i>			
<i>1. starší</i>	Jiřík Khikler	Jiřík Khikler	Jiřík Kigler	Matěj Erhart	Matěj Erhart	Matěj Erhart	Lukáš Tuší st.
<i>2. starší</i>	Tomáš Král	Florián Syrůček	Florián Syrůček	Gabriel Milštain	Jiřík Kigler	Řehoř Bláha	Jann Mikeš
<i>3. starší</i>	Florián Syrůček						
<i>Inspektor</i>	Dominik Šima	Dominik Šima	Dominik Šima	Dominik Šima	Martin Kohout	Martin Kohout	Kašpar Šenn
				<i>Cech mlynářský a pekařský</i>			
<i>1. starší</i>	Martin Khykler	Martin Khykler	Martin Kigler	Jan Kigler	Jan Kigler	Jan Kigler	Jozef Kigler
<i>2. starší</i>	Vojtěch Perniker	Vojtěch Perniker	Šebestián Kunš	Vojtěch Perniker	Vojtěch Perniker	Vojtěch Perniker	Petr Cihrozer
<i>Inspektor</i>	Matěj Krekora	Matěj Krekora	Matěj Krekora	Matěj Kregora	Matěj Kregora	Václav Šenn	Jakub Gregora
				<i>Rajcech</i>			
<i>1. starší</i>							Jann Houška
<i>2. starší</i>							Tobiáš Čondl
<i>Inspektor</i>							Linhart Pronhofer